

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Karel Utěšený

Dítě jako oběť domácího násilí

Olomouc 2012

vedoucí práce: PhDr. Lenka Holá, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce „Dítě jako oběť domácího násilí“ je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně a použil jsem jen uvedených pramenů, literatury a právních předpisů.

V Olomouci dne.....

Karel Utěšený

Poděkování

Děkuji PhDr. Lence Holé, Ph.D., za odborné vedení práce, poskytování rad a připomínek, které mi poskytla při zpracování mé práce.

OBSAH

Úvod	5
1 Domácí násilí	7
1.1 Pojem a definice domácího násilí.....	7
1.2 Znaky, formy, fáze a příčiny vzniku domácího násilí.....	13
2 Dítě jako oběť domácího násilí	17
2.1 Dítě jako oběť.....	17
2.2 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – CAN.....	18
2.2.1 Vymezení pojmů týrání, zneužívání a zanedbávání dětí.....	18
2.2.2 Tělesné týrání.....	19
2.2.3 Psychické a emoční týrání.....	20
2.2.4 Sexuální zneužívání.....	21
2.2.5 Zanedbávání.....	22
2.2.6 Zvláštní formy týrání.....	23
2.2.7 Následky týrání (syndromu CAN).....	25
3 Pomoc obětem domácího násilí	27
3.1 Policie České republiky.....	27
3.2 Orgán sociálně právní ochrany dětí.....	29
3.3 Intervenční centra.....	30
3.4 Justice.....	31
3.5 Prevence vzniku domácího násilí.....	31
4 Empirická část	33
4.1 Cíl výzkumu.....	33
4.2 Charakteristika a popis výzkumného vzorku.....	34
4.3 Popis užitých metod.....	35
4.4 Popis vlastního výzkumu.....	36
4.5 Vlastní výsledky.....	36
4.6 Diskuze a závěr.....	46
Závěr	48
Seznam zdrojů	50
Seznam použitých zkratk	52
Seznam tabulek, grafů a příloh	53
Přílohy	
Anotace	

Úvod

Problematika násilí na dětech je celosvětovým problémem. Násilí na dětech nelze akceptovat, a to v žádné z jeho forem. „Každé násilí je neospravedlnitelné, neomluvitelné, nepřijatelné, v rozporu s právy dětí a lze mu předcházet“.¹⁾

Česká republika v době svého vzniku dne 1. ledna 1993 neměla nově vytvořené zákony, a proto převzala právní normy od již zaniklé České a Slovenské federativní republiky. Tyto právní normy však měly mnoho nedostatků a chyb, se kterými se nově vzniklý demokratický stát potýká ještě dnes. Domácí násilí bylo do roku 2004 opomíjeným problémem a odborníci se jím začali zabývat až v důsledku nárůstu závažných případů se stejnými znaky. Z právního hlediska však tato oblast nebyla dostatečně ošetřena a oběti násilí, které se obrátily o pomoc u policie či justice, se většinou nedočkaly adekvátní pomoci.

Neexistovala žádná právní legislativa, která by se touto problematikou primárně zabývala a stejně tak neexistovala žádná policejní metodologie, stanovující postup při řešení jednotlivých případů. Obětem, jenž se obrátily na policii, se většinou nedostalo adekvátní pomoci, a proto jejich důvěra k policii klesala. Celá situace se začala měnit hlavně díky aktivitám neziskových organizací jako je např. Bílý kruh bezpečí či občanské sdružení ROSA. Tyto organizace na problém domácího násilí intenzivně upozorňovaly a pro odborníky i laickou veřejnost začaly být vydávány metodické postupy, odborné publikace a zejména došlo ke změně zákonů, díky kterým mohla být teorie prosazena do praxe. Díky aktivitám neziskových organizací se na problém domácího násilí začalo pohlížet jako na celorepublikový problém, který postihuje všechny vrstvy obyvatel, kdy nezáleží na ekonomických či sociálních podmínkách rodiny. Velmi závažnou formou domácího násilí je násilí páchané na dětech, jenž jsou osobami, které se mu jen velmi těžce brání, ať již z důvodu jejich věku či právního vědomí a nebo z důvodu lásky ke svým rodičům, které mají za vzor a nepřipouští jejich chybu.

Téma práce jsem si vybral ze dvou důvodů. Prvním důvodem je samotná problematika domácího násilí, kterou shledávám jako velmi zajímavou a v současné době veřejností a médií také často prezentovanou. Druhým důvodem je vlastní nedokonalá znalost problematiky. Pracuji jako policista na Obvodním oddělení v Olomouci a náplní mé práce je přijímání oznámení od občanů. Mnohdy se také ve své praxi setkávám přímo s případy, které mají znaky domácího násilí. Když se tímto fenoménem začala také policie zabývat, probíhala mnohá školení na tuto problematiku. I přesto jsem si nebyl v mnoha oblastech jistý a tápal

---

1) VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018*. vyd. Praha : ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, s. 6. ISBN 978-80-87041-86-4.

jsem. Tím, že jsem si vybral toto téma, si chci ujasnit, co přesně fenomén domácího násilí představuje, jaké možnosti ochrany skýtá právní systém v České republice.

Hlavním cílem bakalářské práce je pojednat o dítěti, jako o oběti domácího násilí, přinést základní přehled poznatků v odborné literatuře a charakterizovat specifika oběti dětského věku.

Práce se bude skládat celkem ze tří částí. První část bude věnována vysvětlení samotného pojmu domácího násilí. V této části budou vysvětleny jeho hlavní znaky, formy, fáze, příčiny vzniku a účastníci domácího násilí. Druhá část bude zaměřena na násilí, které je páčáno na dětech, jenž tvoří nemalé procento přímých či nepřímých obětí tohoto násilí. Třetí část bude věnována pomoci obětem domácího násilí, a to jak ze strany státních orgánů, tak i organizací poskytujících bezúplatnou pomoc. Empirická část bude sondou do problematiky jednání, které nese znaky domácího násilí. Cílem této části bude zjišťování přítomnosti dítěte v případech domácího násilí v teritoriu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje, Územního odboru Olomouc v období od 1.1.2008 do 31.12.2011 (dále jen Územního odboru Olomouc).

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí, jako teoretický a praktický problém, je vnímáno již zhruba 40 let. Na konci 70. let 20. století bylo vnímáno jako násilí projevující se v rodině nebo v partnerských vztazích, kterého se dopouštějí muži na ženách. Tomu odpovídaly i názory na samotnou podstatu, příčiny a jevové stránky tohoto děje. Studium a výzkum fenoménů domácího násilí však značně pokročily a domácí násilí již není pouze synonymem pro týrání ženy ze strany muže, ale je vyjadřováno jako opakované, dlouhodobé a většinou stupňující se násilí fyzické, psychické, sexuální, sociální a ekonomické, které tvoří asymetrický vztah. Vede k rozdělení rolí aktérů jednání na násilnou a na ohroženou osobu. V současné době je jako oběť domácího násilí chápána jak žena, tak i muž, dítě či senior.²⁾

V této části práce bude specifikován samotný pojem domácího násilí, jeho hlavní znaky, formy, fáze, příčiny vzniku a účastníci domácího násilí.

1.1 Pojem a definice domácího násilí

V České republice bývá částí odborné veřejnosti a drtivou většinou veřejnosti laické domácí násilí chápáno spíše v širším slova smyslu a bývá jím myšleno v podstatě totéž, co definovala Rada Evropy v roce 1985 jako násilí v rodině. Domácí násilí definovala jako „*Násilné chování v rodině, které zahrnuje jakýkoliv čin nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu, nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti.*“³⁾

Ještě před deseti lety stála problematika domácího násilí v České republice mimo zájem odborníků a veřejnosti. Případy domácího násilí se samozřejmě vyskytovaly, ale řešily se až ve chvíli, kdy naplnily všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. Policie i soudy postupovaly stejně jako v jiných případech prošetřování násilné trestné činnosti. Nebyl brán zřetel na skutečnost, že domácí násilí je specifický fenomén a mezi osobami blízkými má odlišné specifické projevy od osob cizích. Tato situace se však v roce 2007 zásadním způsobem změnila, jelikož v novele zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona a následně v zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku, ve znění pozdějších novel (dále jen trestní zákoník), byly v hlavě 4. v ustanoveních § 194 až 204 byly specifikovány jednotlivé skutkové podstaty trestných činů proti rodině a dětem. Konkrétně se jedná o trestný čin dvojí

---

2) ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 9 s. ISBN 978-80-247-2207-8.

3) BEDNÁŘOVÁ, Z. *Domácí násilí – Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus, 2009. 6 s. ISBN 978-80-254-5422-0.

manželství v § 194, opuštění dítěte nebo svěřené osoby v § 195, zanedbání povinné výživy v § 196, týrání svěřené osoby v § 198, týrání osoby žijící ve společném obydlí v § 199, únos dítěte a osoby stížená duševní poruchou v § 200, ohrožování výchovy dítěte v § 201, svádění k pohlavnímu styku v § 202 a podání alkoholu mladistvému v § 204.⁴⁾

Tato bakalářská práce bude zaměřena zejména na problematiku trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí ustanovení § 199 trestního zákoníku, jehož se dopustí osoba, která týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ní ve společném obydlí a za toto jednání bude potrestána odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta. V případě, že se takového jednání dopustí zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, způsobí těžkou újmu na zdraví, spáchá čin na nejméně dvou osobách nebo po delší dobu, bude potrestána odnětím svobody dvě léta až osm let. V případě, že by způsobila těžkou újmu na zdraví nebo smrt, bude potrestána odnětím svobody na pět až dvanáct let. Ustanovení § 199 trestního zákoníku postihuje právě domácí násilí, i když tento název zde není přímo použit. Obecně je však tento fenomén takto nazýván a bude s ním pracováno i v této bakalářské práci. Jedná se o samostatnou skutkovou podstatu, která nezahrnuje pouze domácí násilí, ale vyjadřuje specifické znaky tohoto trestného činu.⁵⁾

Podle intenzity jednání násilníka se nemusí vždy jednat přímo o trestný čin, ale jednání může být také kvalifikováno jako přešůpek proti občanskému soužití v souladu s ustanovením § 49 odstavce 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přešůpcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o přešůpcích). Takového jednání se dopustí osoba, která jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch, úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přešůpku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním. Za tento přešůpek lze uložit pokutu do 5 000 Kč.⁶⁾

Jednotlivé pojmy lze definovat takto:

Týrání - V soudní praxi používaná definice „týrání“, je dobře použitelná i pro posouzení některých forem agresivního chování mezi partnery v rámci domácího násilí. Za týrání je podle této definice považováno zlé nakládání vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které poškozovaná osoba pociťuje jako těžké příkoří. Trvalost pachatelova jednání je přitom nutno posuzovat v závislosti na intenzitě zlého

---

4) ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. s. 9. ISBN 978-80-247-2207-8.

5) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších novel

6) Zákon č. 200/1990 Sb., o přešůpcích, ve znění pozdějších předpisů

nakládání, takže nemusí jít o jednání soustavné. Týrané osobě nemusí vzniknout konkrétní škoda na zdraví, ale předpokládá se, že jednání agresora týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pocítovala jako těžké příkoří. Přímým pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoliv, kdo sdílí společně obývaný byt nebo dům.

Blízká osoba - Rozumí se jí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec a manžel, manželka, druh a družka.

Jiná osoba - Osoba v poměru rodinném, obdobném nebo i osoba bez takového vztahu, která žije ve společně obývaném bytě nebo domě.

Zvlášť surový způsob - Zlé nakládání s výraznou mírou brutality, která se vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů podobného druhu.

Na více osobách - Je naplněno, jestliže byly vystaveny zlému nakládání nejméně tři osoby.

Společně obývaný byt nebo dům - Navazuje na pojem obydlí, který je vymezen jako byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a prostory k nim náležející. Toto vymezení pokrývá tedy nejen byty, ale i rodinné domky, obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje apod., tedy veškeré prostory sloužící k bydlení lidí. Tento pojem neklade důraz na vedení společné domácnosti, ale jen na faktický stav společného bydlení, ať už jeho důvodem je jakýkoli titul, např. vlastnictví nemovitosti, nájemní či podnájemní vztah i faktické společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů.

Dítě - Je posuzováno jako osoba mladší 18 let. Není podstatné, zda je či není schopna právních úkonů.⁷⁾

Pachatel a oběť

Speciální osobou pachatele je osoba, která týrá jinou osobu, která je v pozici osoby blízké a také osoby žijícím s ním ve společně obývaném bytě nebo domě. Nemusí však vést

---

7) METODICKÝ POKYN ŘEDITELE ÚŘADU SKPV POLICEJNÍHO PREZIDIA ČESKÉ REPUBLIKY, kterým se upravuje postup Policie České republiky při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí (interní zdroj Policie České republiky)

společnou domácnost, což bývá v případech rozvedených manželů, dětí a prarodičů, nájemců a podnájemců. U těchto pachatelů je dána specifická forma vzájemné závislosti, jež plyne ze skutečnosti, že pachatel i oběť mají společné bydliště a mají ztíženou možnost tento společně obývaný byt nebo dům opustit. Není vyžadováno, aby u oběti vznikly následky na zdraví, avšak musí jít o takové jednání, které týraná osoba pociťuje jako těžké příkoří, zejména vzhledem k jeho krutosti, bezohlednosti nebo bolestivosti. Přísnější trestní sazbou bude postižen ten pachatel, který čin spáchá zvláště surovým způsobem nebo na více osobách nebo pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu.⁸⁾

Většina poznatků o pachatelích domácího násilí pochází zejména z kriminologických výzkumů, psychologicky zaměřených výzkumů a výpovědí osob, které byly jejich jednáním ohroženy, jistou dobu s nimi žily a také z jednání s policií, justicí a sociálními pracovníky. Samotný pachatel může pocházet ze všech sociálních vrstev společnosti a nemusí se přímo jednat o osobu nevzdělanou či přímo duševně chorou. Většinou pocházejí ze všech socioekonomických, etnických, rasových a náboženských skupin a jejich schování na veřejnosti se diametrálně liší od chování v soukromí.⁹⁾

Trestní zákoník definuje osobu pachatele v ustanovení § 22 jako osobu, která svým jednáním naplnila znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy. I příprava trestného činu je trestná. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Současně je pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala. V případě, že je v rodině páchané násilí ze strany více osob např. rodičů, stávají se tito také spolupachateli v souladu s ustanovením § 23 trestního zákoníku. Při takovém úmyslném společném jednáním dvou nebo více osob, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama (spolupachatelé).¹⁰⁾

Následek trestného činu

Proces poškozování a způsobování újmy, kdy se fakticky jedinec stává obětí určitého

---

8) ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. s. 87-89. ISBN 978-80-7251-333-8.

9) STRÍLKOVÁ, P. a kol. *Výkázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Brno : NOVOPRESS, s. 18-19. ISBN 978-80-7418-020-0.

10) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

trestného činu, nekončí samotným úvodním dějem, ale pokračuje i po jeho dokonání, jelikož na něj navazují další zraňující události. Tento proces má svou dynamiku, která překračuje bezprostřední a přímé důsledky spáchaného trestného činu. Je možno ho rozlišit na dvě základní fáze, a to fázi první primární, kdy újma způsobená pachatelem vzniká jako přímý, bezprostřední důsledek trestného činu a jako fázi druhou, sekundární, kdy újma vznikající v důsledku reakce oběti na formální či neformální okolí, tedy např. následné poškození psychiky oběti tím, že o skutku musí hovořit před policií, rodinou, soudy, podrobuje se nepříjemným vyšetřením lékařů, psychologů, soudních znalců. V souvislosti vyšetřování takovýchto činů musí mít na zřeteli osoby, které s obětí přijdou do kontaktu, že oběť trestný čin nespáchala a velmi důležité je vcítění se do pozice oběti a vzniklých události. Jako třetí fázi, fázi terciální, je možno uvést psychologické zkoumání problému vyrovnávání se oběti s prožitým traumatem. U oběti sice došlo z objektivního hlediska k nápravě či uzdravení a odškodnění, avšak její psychika v soukromém či pracovním prostředí je nalomena a není schopna žít stejný život, jako před událostí, např. oběť není schopna navazovat partnerské vztahy, začlenit se do společenského života, navázat na původní pracovní kariéru. Tato fáze je velmi specifická, jelikož závisí na zvláštích osobnostního založení konkrétní osobnosti oběti trestného činu.¹¹⁾

Újma

Specifickým protiprávním jednáním pachatele také vzniká konkrétní újma, kdy tato může mít charakter újmy fyzické, jako např. narušení fyzické integrity osoby, počínaje lehkým zraněním až po ublížení na zdraví či dokonce k smrti, újmy finanční, jako např. poškození či ztráty majetku, ušlý zisk nebo náklady spojené s léčením a uzdravením a v poslední řadě také újma emocionální, kdy tato je však je velmi těžko objektivně postižitelná, jelikož se odvíjí od prožívání oběti a souvisí s její individualitou. Tato újma může mít podobu např. nespavosti, úzkostných stavů, fobie, plačtivosti nebo také snížené pracovní výkonnosti. Jako další, neméně významnou újmu výlučně psychologického rázu, představují pocity nespravedlnosti, které přicházejí v průběhu vyšetřování a soudního projednávání věci, kdy zájem o oběť se omezuje pouze na získání informací, které jsou důležité pro objasnění případu, a to již v přípravném řízení, ale i v řízení před soudem. Negativně např. působí vyšetřování pachatele činu na svobodě, shovívavé tresty, protahování soudních jednání nebo nedostatek informací o probíhajícím stavu či stavu budoucím. Po skončení soudního

---

11) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 102-104. ISBN 978-80-7380-213-4.

řízení je oběť odkázána sama na sebe a své sociální okolí, neboť chybí oficiální instituce, která by zajišťovala reintegraci oběti zpět do normálního života. Dalším významným pocitem je pocit nedůstojnosti, kdy oběti často strádají svým ponížením a ztrátou lidské důstojnosti. Na jeho vzniku mají neblahý podíl neprofesionální přístup při vyšetřování, nevhodný přístup okolí či senzacechtivý přístup médií. Jako poslední velmi významný pocit je nutno uvést také pocit izolace, jenž navazuje na mýtus o účastenství oběti na spáchaném trestném činu. Bývá patrná tendence vyhýbat se oběti z nejrůznějších důvodů, nejčastěji proto, že okolí neví, jak se k oběti správně chovat. V souvislosti s tím se mění vztahy v bezprostředním sociálním okolí, na pracovišti, v místě bydliště nebo také v rodině. Tímto se oběť utvrzuje v dojmu, že ji kritická událost bytostně změnila a je jiná, než dříve bývala.¹²⁾

1.2 Znaky, formy, fáze a příčiny vzniku domácího násilí

I když v rodině dojde k nějakému násilnému incidentu, nemusí se vždy jednat o domácí násilí. K tomu, aby se opravdu jednalo o domácí násilí, musí být naplněny určité znaky, znaky, které jsou specifické a musí být přítomny všechny. Domácí násilí má také své fáze vývoje, které mají svůj specifický vývoj a také samotný vznik domácího násilí má určité teorie, které budou v následující části představeny a vysvětleny.

Znaky domácího násilí

Domácí násilí se odehrává mezi osobami blízkými, tedy osobami, které jsou, a nebo byly spojeny společným soukromým, sdílí nebo sdílely řadu společných položek, jako např. bydliště, finance, společnou domácnost, volný čas, přátele, děti a širší rodinu. Základním znakem domácího násilí je útok zaměřený na osobu blízkou.

K určujícím typickým projevům domácího násilí patří především tyto znaky:

1. **Soukromí jako místo, kde dochází k partnerskému násilí** - K domácímu násilí dochází uvnitř reálného osobního vztahu mezi mužem a ženou, který může mít podobu manželství nebo dlouho trvajícího vztahu např. soužití druh – družka. Může se také jednat o násilí mezi ostatními členy rodiny, zejména mezi dětmi a seniory, kteří jsou v obdobném vztahu, tedy osoby blízké žijící ve společném obydlí. Agresor na svou oběť útočí převážně v soukromí, eventuálně v ústraní, kam nedosahuje veřejná kontrola. Nejčastějším místem psychického, fyzického nebo sexuálního násilí je společně obývaný byt, kde je oběť izolována od možnosti jakékoliv pomoci zvenčí. Ústraní však není

---

12) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 104. ISBN 978-80-7380-213-4.

dogmatickým znakem a je třeba posuzovat všechna kritéria pachatelova jednání společně.

2. **Opakování a postupný nárůst intenzity násilných incidentů** - Domácí násilí má svou příznačnou dynamiku. Často mu předchází snaha izolovat ohroženou osobu od ostatního sociálního okolí a omezování či přímo zakazování běžných kontaktů s přáteli a známými. Vlastní domácí násilí začíná drobnými výpady násilné osoby, kdy zprvu se jedná spíše psychické útoky na soukromí ohrožené osoby, její ponižování, urážení, znevažování a omezování volného pohybu, omezení přístupu finančních prostředků atd. Zatímco zaražená a zasažená oběť je zaskočena a má tendenci tyto projevy omlouvat jako ojedinělé excesy, násilná osoba zvyšuje intenzitu svého jednání a zkracuje intervaly mezi fázemi konání a fázemi klidu a rodinné pohody.¹³⁾
3. **Jasně a neměnné role** - Postavení oběti a pachatele není rovné a jejich role v průběhu opakovaných incidentů je neměnná. Pachatel uplatňuje kontrolu nad životem oběti v oblasti jejích sociálních kontaktů a v oblasti ekonomické. Násilím uplatňuje svoji moc nad životem oběti. Nejedná se o domácí násilí, pokud dojde k násilí při sporu, hádce nebo rvačce, tedy událostech, při kterých je postavení obou proměnné.¹⁴⁾

Formy domácího násilí

Mezi základní formy domácího násilí patří násilí psychické neboli emocionální, ekonomické, sociální, fyzické a násilí sexuální. Ačkoliv teorii těchto základních forem domácího násilí lze považovat za uzavřenou, výzkumy pokročily dále a poznatky z nich získané dnes patří ke klíčovým k posouzení celkového kontextu skutku. Tyto poznatky využívají jak orgány činné v trestním řízení, tak i pracovníci z oblasti sociálních služeb, neziskových organizací a zejména také orgány moci soudní, tedy soudci a samosoudci. To pak umožňuje orientačně odhadnout psychologický typ násilníka a v následném psychiatricko-psychologickém vyšetření ho blíže upřesnit. Veškeré další kroky policie, justice i poradenské sítě a terapeutických středisek pro oběti o pachatele se musí odvíjet od zjištěných objektivních informací o tom, jak se násilná osoba k ohrožené projevuje. Tyto zjištěné informace jsou dále velmi významné pro využití zákonných opatření k ochraně oběti násilí, jako je např. institut vykázání, který je přímo závislý na zmapování forem a projevů domácího násilí.¹⁵⁾

Pouze při zjištění všech a podstatných skutečností je možno posoudit, zda jsou naplněny

---

13) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 232. ISBN 978-80-7380-213-4.

14) STŘÍLKOVÁ, P. a kol. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Brno : NOVAPRESS, s. 20-21. ISBN 978-80-7418-020-0.

15) ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*, 1. vyd. Praha: GRADA, 2008. s. 10. ISBN 978-80-247-2207-8.

všechny znaky skutkové podstaty trestného činu. Z provedených výzkumů vyplývá, že muži jsou častěji vystaveni fyzickému násilí malé intenzity, naopak od žen, které jsou naopak napadány fyzickým násilím s vysokou intenzitou. V případech, kdy tedy došlo k vážné újmě na zdraví, jsou v roli oběti častěji ženy než muži. V současné době je kladen velký důraz na komplexnější přístup, jehož úkolem je postihnout celistvé vzorce jevu. Vedle již zmíněných forem proto přihlížejí k četnosti jednotlivých incidentů, jejich intenzitě, tj. ke stupni závažnosti z hlediska následků pro oběť, a dále k vývoji domácího násilí v průběhu času. Výsledkem jsou klasifikace vzorců či typů domácího násilí, které utvářejí lepší celkový diferencovanější, plastičtější obraz celého jevu, který umožňuje určit lépe strategii intervence směřující k obětem o pachatelům domácího násilí.¹⁶⁾

Formy násilí lze rozčlenit takto:

1. **Fyzické násilí** – Fackování, bití rukama nebo předměty, škrcení, kopání, svazování, ohrožování různými předměty a třeba i zbraněmi, odpírání spánku a jídla, až po útoky proti životu.
2. **Psychické násilí** – Ponižování, urážení, znevažování, obviňování, zastrašování, zakazování činností či dokonce vydírání, vyhrožování.
3. **Emocionální násilí** – Soustavná kontrola toho, co oběť dělá, s kým se stýká, kam chodí, prohlašování oběti za nepřítelnu, jeho zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování rozvodem a odebráním dětí.
4. **Sexuální násilí** – Sexuální napadání, zacházení s obětí jako se sexuálním objektem, nucení k sexuálním praktikám či dokonce k nedobrovolnému sexuálnímu styku.
5. **Sociální násilí** – Zákazy kontaktu s rodinou, přáteli, okolím. Cílem tohoto jednání je izolovat oběť ze všech oblastí společenského života.
6. **Ekonomické násilí** – Omezování přístupu k finančním prostředkům jak na domácnost, děti tak i pro osobní potřebu. Pachatel má absolutní kontrolu nad příjmy a výdaji oběti.

Ze zkušeností z praxe je možno konstatovat, že v České republice jsou nejčastěji kombinovány fyzické a psychické násilí, na druhém místě je psychické násilí a pouze ojediněle se vyskytuje násilí sexuální.¹⁷⁾

---

16) ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*, 1. vyd. Praha : GRADA, 2008. s. 11. ISBN 978-80-247-2207-8.

17) STŘÍLKOVÁ, P. a kol. *Výkázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Brno : NOVOPRESS, s. 15. ISBN 978-80-7418-020-0.

Fáze domácího násilí

Domácí násilí není jednorázovým dějem, ale jedná se o cyklicky opakující se etapy, kdy první projevy bývají zcela nenápadné. Průběh každého vztahu i projevů násilí v něm se liší, ale i přes to má několik společných rysů, které bývají označovány jako „kruh domácího násilí“ nebo „spirála násilí“. Má čtyři specifické fáze:

1. **Fáze vytváření napětí** – Násilná osoba bývá často žárlivá, podrážděná, rozčilená či zuřivá. Naproti tomu oběť se snaží být úslušná, uctívá, chápavá, snaží se vyhnout konfliktu a ve všem vyhovět.
2. **Fáze týrání** – Násilná osoba nekontroluje svoje jednání a dochází k jednotlivým formám násilí. Oběť se cítí bezmocně a cítí proti pachateli zlobu.
3. **Fáze usmiřování** – Násilná osoba cítí vinu, za své jednání se omlouvá a slibuje, že násilí již nikdy nebude opakovat. Oběť mu naivně věří, má naději, že se vztah urovná a odpouští mu.
4. **Fáze klidu** – Násilná osoba může plnit některé ze svých slibů, ve vztahu je klid, k násilí nedochází, nicméně předchozí problémy v rodině a vztahu přetrvávají.

Všechny tyto jednotlivé fáze se vzájemně opakují a jediné, co se mění, je intenzita týrání, která narůstá a narůstá také délka fáze usmiřování.¹⁸⁾

Příčiny vzniku domácího násilí

Jak již bylo uvedeno, domácím násilím se společnost v teorii i v praxi zabývá již déle než 40 let. Otázka příčin jeho vzniku je však stále otevřená a mnoho teorií se pokouší zjistit odpověď na tuto otázku. V minulosti byly příčiny vzniku přisuzovány také biologicky-genetickým předpokladům, ale tyto teorie byly brzy překonány, jelikož vysvětlovaly pouze predispozice k agresivnímu chování a nikoli konkrétní situace domácího násilí. V současné době spolu soupeří dvě vyhraněné teorie vzniku jevu, a to přístup psychologické teorie a sociologické teorie domácího násilí.

Psychologické teorie – koncentrují se na psychiku agresora a opírají se o zkoumání psychických rysů osobnosti zneužívatele. Za pachatele násilného chování jsou označováni převážně muži, kteří se dopouštějí takového jednání nejčastěji.¹⁹⁾

Sociologická teorie – zabývá postavením rodiny a jejich členů v rámci rodiny a celé

---

18) STŘÍLKOVÁ, P. a kol. *Výkázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Brno : NOVOPRESS, s. 16. ISBN 978-80-7418-020-0.

19) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : ALEŠ ČENĚK, 2009. s. 237-238. ISBN 978-80-7380-213-4.

společnosti. Tato teorie vnímá domácí násilí jako produkt typicky mužské společnosti, kdy zdroje násilí spatřuje v jevech sociostrukturálních, které souvisí se vznikem a uplatňováním moci ve společnosti a v rodině. Pro vnější svět je pachatel zcela normální - nijak násilně se projevující muž, který se dopouští násilí na své partnerce, protože je podněcován stereotypy o mocenském uspořádání vztahů v rodině. ²⁰⁾

---

20) ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha : GRADA, 2008. s. 40-41. ISBN 978-80-247-2207-8.

2 DÍTĚ JAKO OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

V této části se budeme zabývat dítětem jako obětí domácího násilí. Páchané násilí v rodině se mnohdy přímo či nepřímo dotýká také dětí, které v rodině žijí. Mohou být buď přímými oběťmi násilí, když je směřováno přímo proti nim, nebo také nepřímými, když jsou přítomny takovému jednání ze strany rodičů. Ať už je přímou či nepřímou obětí, zanechává na něm následky v jeho dalším vývoji.

2.1 Dítě jako oběť

V souvislosti s domácím násilím je prozatím hlavní pozornost odborníků věnována na hlavní aktéry násilí, tj. na agresivního partnera a na zneužívanou oběť. Ve většině násilných událostí však také figurují děti, které byly a stále ještě mnohdy jsou zapomenutými oběťmi domácího násilí. Opakované výzkumy odborníků přinesly varovný fakt, že v rozmezí 65% a 82% jsou násilí přítomny také děti. Světová zdravotnická organizace proto charakterizovala domácí násilí jako psychické týrání dětí.²¹⁾

Dítě postihuje dvojitým způsobem:

Přímá viktimizace – Jde o situaci, kdy násilná osoba v rámci rodiny napadá nejen ohroženou dospělou osobu, ale jeho útoky směřují také na dítě. Jde zejména o fyzické, psychické nebo sexuální násilí. Z výzkumů vyplývá, že 62% synů se snaží přímo bránit svého rodiče a dcery se spíše snaží bránit své další sourozence.²²⁾

Nepřímá viktimizace – Právě tato nepřímá viktimizace byla důvodem označení domácího násilí také jako psychické týrání dětí. Dítě zde není hlavní obětí násilí, ale ocitá se v roli svědka.²³⁾

Emocionální následky přímé i nepřímé viktimizace jsou mnohdy shodné, jelikož dítě bývá psychicky traumatizováno. Toto násilí se na dítě projevuje zejména pocity viny, bezmoci, nízkým sebevědomím, depresemi, nočními můrami, agresivitou, impulzivitou či vnitřními osobnostními problémy nebo zvýšenou nemocností. Děti často dávají sami sobě za vinu vzniklé násilí a snaží se zabránit dalším projevům agrese mezi rodiči.²⁴⁾

Negativní dopad domácího násilí se u dětí projevuje zejména v přenesených vzorcích chování, kdy si dítě osvojí problematické chování od svého rodiče a považuje ho za přijatelný způsob řešení konfliktních situací. Existuje velká míra pravděpodobnosti, že takovéto

---

21) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : ALEŠ ČENĚK, 2009. s. 242. ISBN 978-80-7380-213-4.

22) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. s. 120. ISBN 978-80-7367-690-2.

23) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : ALEŠ ČENĚK, 2009. s. 242. ISBN 978-80-7380-213-4.

24) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : ALEŠ ČENĚK, 2009. s. 243. ISBN 978-80-7380-213-4.

osvojené agresivní jednání bude i v rámci jeho dalšího rodinného života přenášet do způsobu řešení konfliktů s blízkými osobami. Lze konstatovat, že děti, které se staly přímými či nepřímými oběťmi domácího násilí, vykazují stejné symptomy jako děti postižené syndromem týraného a zneužívaného dítěte, tedy syndromu CAN.²⁵⁾

2.2 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte – CAN

Problematika syndromu týraného a zneužívaného dítěte pochází z poloviny dvacátého století, kdy si lékaři všimli poškození dětí, která byla způsobena zjevně jinak, než nahodilými úrazovými ději, tedy záměrně. Jednalo se zejména o zlomeniny, popáleniny, tržné rány, krvácení nejrůznějšího druhu a také smrt. Šetření vzniku těchto zranění odhalila původce tohoto úmyslného ubližování dětem, a to některého z členů rodiny. Na základě rozsáhlého výzkumu těchto zranění, který probíhal zejména v USA, byl tento označen tento jev jako „syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte“ – **Child Abuse and Neglect (CAN)**. Tento syndrom lze definovat jako soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu, vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte. Současně však zdaleka nejde jenom o jednostranný akt ze strany jejich původce či pachatele, ale o zvláštní interakci všech zúčastněných osob.²⁶⁾

2.2.1 Vymezení pojmu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí

Panuje obecné mínění, že statistická data získaná průzkumy syndromu CAN jsou spíše prokazatelné v rovině fyzického týrání, zatímco psychické týrání se prokazuje podstatně hůře a k sexuálnímu týrání se ženy či dívky nerady vyjadřují a nechtějí ho přiznat. Dle odhadů je v České republice syndromem CAN zasaženo 1-2% dětské populace, ale pouze 1% z celkového počtu dětské populace je prokázáno. Z hlediska prokazování je možno rozdělit prošetřované případy na případy jisté, kde je zcela nezpochybnitelně prokázán syndrom CAN, případy falešně pozitivní, kde jsou případy hlášené s úmyslem poškodit jednoho z partnerů a případy falešně negativní, kdy se jedná o CAN, ale tento není rozpoznán. Samotné týrání, zneužívání a zanedbávání dětí má několik forem, jedná se zejména o týrání

---

25) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. s. 121. ISBN- 978-80-7367-690-2.

26) HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. 1. vyd. Praha : AGAMA, s. 5-6. ISBN 80-86991-78-4.

tělesné, psychické, sexuální, o zanedbávání a také o zvláštní formy týrání.²⁷⁾

Syndrom CAN je definován jako, „*Poškození fyzického, psychického i sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Příznaky CAN vznikají následkem aktivního ubližování nebo nedostatečné péče.*“²⁸⁾

2.2.2 Tělesné týrání

Bylo prvním z popsanych typů týrání dětí a je laickou i odbornou veřejností pokládáno za typický a nejčastější projev agrese vůči dítěti. Při posuzování tohoto jednání je nutné zhodnotit konkrétní situaci násilí z hlediska typu a charakteru, míry agrese, trvání útoku a také z hlediska kauzality neboli podstaty trestání z hlediska adekvátnosti vzhledem k určitému provinění. Hranice mezi tělesným trestem a týráním je různá, jelikož tělesné tresty zaujímají dodnes stále velmi významné místo ve výchově dítěte. Zde je nutno rozlišovat rovinu trestu za chybu, kdy dítě je trestáno za konkrétní pochybení a je mu naprosto zřejmé, že rodič ho trestá proto, že mu na něm záleží a není mu jedno, jaký z něj bude v dospělosti člověk, jedná se tedy o výchovný prostředek a jako druhou rovinu je nutno rozlišovat trestání za malichernosti či dokonce z rozmaru rodiče.²⁹⁾

Tělesné týrání dítěte je definováno jako „*Tělesné ublížení dítěti anebo nezabránění ublížení či utrpení dítěti, včetně úmyslného otrávení nebo udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost či důvodné podezření, že zranění bylo způsobeno anebo mu vědomě nebylo zabráněno.*“³⁰⁾

Jako riziková dospělí se v tomto chování jeví zejména osoby s anomální osobností, osoby agresivní, osoby s nezralou osobností, frustrované, s nízkou úrovní své identity, osoby duševně nemocné či mentálně retardované, osoby závislé na návykových a psychotropních látkách, osoby vyznávající odlišný životní styl (náboženský, rituální atd.), osoby, které již jako děti byly taktéž postiženy formami týrání a takové jednání si osvojily. Jako rizikové děti se jeví děti problémové, např. s lehkou mozkovou dysfunkcí či specifickými poruchami učení, děti neklidné, dráždivé, negativistické, děti, které svým chováním přitahují agresi, šikanu jak ve škole, rodině tak třeba i v kolektivu, děti mentálně či jinak postižené, děti nechtěné. Ze zdravotnického hlediska se tělesné poranění třídí na zavřená a otevřená, často

27) HUBÁČKOVÁ, J. *Syndrom CAN – charakteristika*, NÁRODNÍ INFORMAČNÍ CENTRUM PRO MLÁDEŽ, [cit. 28.3.2012]. Dostupné online na WWW: <<http://www.icm.cz/syndrom-can-charakteristika>>

28) SLANÝ, J. *Syndrom CAN*. 1. vyd. OSTRAVA : UNIVERSITAS, 2008. s. 14. ISBN 978-80-7368-474-7.

29) SLANÝ, J. *Syndrom CAN*. 1. vyd. OSTRAVA : UNIVERSITAS, 2008. s. 16-17. ISBN 978-80-7368-474-7.

30) HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. 1. vyd. Praha : Agama, 2006. s. 7. ISBN 80-86991-78-4.

také dochází ke kombinaci těchto poranění. Ze zavřených poranění lze uvést nejčastější poranění, jimiž jsou hematomy a pohmožděniny. Tyto vznikají fyzickým násilím za použití tupého předmětu a je způsobeno takovou silou, která vyvolá zhmoždění podkožní tkáně. Jako další zavřená poranění lze uvést např. lýtčiny, stopy po kousnutí, poranění šlach, svalů, nervů, cév, poranění kostí a kloubů či dokonce hlavy. Specifickým typem poranění dítěte je tzv. syndrom třesení dítětem, který vzniká u malých dětí, zejména u kojenců a batolat. Je způsobeno velmi silným třesením dítěte, které dospělí drží na oblasti hrudníku. U tohoto poranění může dojít k závažným hematomům, poškození krční páteře, míchy, vnitřnímu krvácení či dokonce k smrti dítěte. Mezi nejčastější otevřená poranění patří rány a popáleniny. Nejméně devastujícím poraněním jsou oděrky na kůži a dále se rány dělí na sečné, řezné, tržné, bodné, zhmožděné, střelné či vzniklé kousnutím.³¹⁾

2.2.3 Psychické a emoční týrání

Psychické a emoční týrání je další z možností přítomnosti syndromu CAN, ať již v izolované podobě nebo v širším komplexu dalšího týrání. Tento způsob týrání nemusí být vždy doprovázen také jiným způsobem týrání dítěte. Na rozdíl od fyzického týrání je na dítěti méně zřetelné, skrytější, hůře objektivizovatelné, a proto je také často obtížněji diagnostikovatelné. Následky takového týrání se však nijak neodlišují od dopadu ostatních forem syndromu CAN. Psychické a emoční týrání může probíhat jako aktivní děj, kdy je dítě ponižováno, zesměšňováno, zavrhováno, směřují k němu nadávky, nebo je terorizováno hrozbami tělesného trestu, je izolováno od vrstevníků, zavíráno v malých temných místnostech, povzbuzováno k antisociálnímu chování, užívání drog či alkoholu. Nebo jsou mu také odírány emoční opory, tedy pozornost a láska. Obě tyto formy se v praxi často kombinují, což však nemusí být pravidlem.³²⁾

Zahrnuje také chování, které má vážný negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Může mít formu verbálních útoků či jeho zavrhování. Vystavování dítěte násilí nebo vážným konfliktům doma, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy dítě má skoro stále pocit strachu, což může též způsobit citové ublížení.³³⁾

Klasickým případem duševního týrání jsou rozvodové situace, kdy se partneři hádají o to, s kým dítě bude dále žít, jaká bude další péče o něj. Další situací je vysoce ambiciózní postoj rodiče, který má vysoké nároky na výkony dítěte ve škole, zájmech, sportu. Když jeho

---

31) SLANÝ, J. *Syndrom CAN*. 1. vyd. OSTRAVA : UNIVERSITAS, 2008. 17-22 s. ISBN 978-80-7368-474-7.

32) LANGMEIER, J. KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha : Grada, 2006. s. 283. ISBN 80-247-1284-9 .

33) HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. 1. vyd. Praha : Agama, 2006. 7 s. ISBN 80-86991-78-4.

představy nenaplnuje, je tvrdě postihováno různými zákazy, omezeními a také je citově vydíráno. I toto jednání rodiče je nutno individuálně hodnotit, zda se jedná o snahu rodiče o kvalitní výchovu dítěte či formu týrání.³⁴⁾

Dopady psychického a emočního týrání

Jednotlivé dopady psychického a emočního týrání jsou různé, v závislosti na charakteru týrání a jeho délce, podílu rodičů, intenzitě jednání, stáří a osobnosti dítěte. Děti reagují na citové týrání stažením, stávají se ustrašenými, úzkostnými. Snadno se rozplácí. Jejich sebedůvěra a sebehodnocení jsou velmi nízké. Snadno se v nejrůznějších situacích již předem vzdávají. Obtížně se nejen prosazují, ale také obtížně sdělují svá přání, požadavky, názory. Jiné děti naopak reagují spíše agresivně, razantně prosazují své. Leckdy jsou jejich projevy vlastně nápodobou chování dospělých v jejich blízkém okolí. Svým vystupováním provokují dospělé i vrstevníky. Také jsou u těchto dětí nápadně časté poruchy chování – lhaní, záškoláctví, útěky z domova. Velmi časté jsou i psychomotorické obtíže nejrůznějších projevů – bolesti hlavy a břicha, různé ekzémy, nevysvětlitelné zvýšené teploty atd.³⁵⁾

2.2.4 Sexuální zneužívání

Základní charakteristiku sexuálního zneužívání dětí podala Zdravotnická komise Rady Evropy již v roce 1992, která ji specifikovala jako nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu či chování, jenž vede k uspokojení sexuálního potřeb druhé osoby. Zahrnuje všechny formy jednání, které mají sexuální podtext, tedy i takové jednání, při němž dítě na první pohled nestrádá, dokonce může některé formy takového zneužívání prožívat jako příjemné. Osobou zneuživatele může být prakticky každý, avšak nejčastěji to bývá osoba dítěti blízká, kterou dobře zná. Tato osoba může na okolí působit dobrým dojmem a při tom se tohoto jednání dopouštět. K nejzákladnějším formám sexuálního zneužívání patří zneužívání bezkontaktní, kdy se zneuživatel před dítětem obnažuje, masturbuje před ním, nebo ho pozoruje za účelem vlastního uspokojování, vystavuje ho sledování filmů nebo časopisů s pornografickou tematikou. Jako druhou formu lze uvést zneužívání kontaktní, kdy zneuživatel přímo dítě osahává, líbá na intimních místech, či dokonce nutí dítě k manipulaci s vlastními pohlavními orgány či orgány zneuživatele, nutí ho k orálnímu, análnímu sexu a také k pohlavnímu styku. Kontaktní forma sexuálního obtěžování dítěte dospělým je nazývána pedofilie. Jedná se o obtěžování dítěte ze strany dospělé osoby. Tato forma zneužívání je nejzávažnější, jelikož dochází k přímému fyzickému zneužívání, které

---

34) SLANÝ, J. *Syndrom CAN*. 1. vyd. OSTRAVA : UNIVERSITAS, 2008. s. 24-25. ISBN 978-80-7368-474-7.

35) SLANÝ, J. *Syndrom CAN*. 1. vyd. OSTRAVA : UNIVERSITAS, 2008. s. 24-25. ISBN 978-80-7368-474-7.

je taktéž doprovázeno zneužíváním psychickým a u dítěte zanechává trvalé následky. Jednotlivé sexuální útoky jsou páčány po dlouhou dobu a jejich spektrum a intenzita se stupňují od obtěžování, přes sexuální útok až po znásilnění. Jako třetí forma je uváděno komerční zneužívání, jenž představuje formu zneužití nebo donucení k pornografii či prostituci.³⁶⁾

Zvláštní situací zneužívání dítěte je incest. Jedná se o pohlavní styk mezi dítětem a jeho pokrevním rodičem, příbuzným, nevlastním rodičem či mezi sourozenci. Příčiny tohoto jednání jsou různé, a proto je vždy nutno pachatele odborně vyšetřit. Nejčastěji se jedná o osoby sexuálně deviantní, sexuálně hyperaktivní, starší muži s nízkou sebekontrolou chování dospělí s návykovou závislostí. Naproti tomu zneužívanými dětmi jsou děti s mentálním postižením, kdy pachatel předpokládá, že dítě nebude o událostech vypovídat nebo mu nebude nikdo věřit, dále děti s dysfunkčních či aufunkčních rodin, děti citově zanedbávané či nechtěné. Mnohdy také dítě dospělého provokuje svým chováním, kdy zejména dívky určitou koketérií, gesty, oblečením v muži podněcují jeho zájem, aniž by si uvědomovaly, jaké následky toto jednání může mít. V současné společnosti také dochází k tzv. sexuální uvolněnosti v rodině, kdy rodiče se svou sexualitou nijak netají, neskrývají ji a dítě nemá žádný racionální pojem o tom, co je ve společenském měřítku hranicí sexuality. Následky sexuálního zneužívání mohou být stanovovány z několika rovin a to zejména z roviny zdravotní, kdy může docházet k přenosu pohlavních chorob, z roviny psychosomatické, kdy dítě má poruchy řeči, příjmu potravy, spánku, udržení moči, dále z roviny psychomotorické, zejména u malých dětí se projevuje růstová retardace a v neposlední řadě také v rovině psychické a osobnostní, kdy následek takového jednání zanechává pocity hanby, viny, deprese a úzkosti, ztráty důvěry k dospělým či svému okolí nebo také k poruchám chování, poruchám osobnosti a obtížím při navazování partnerských vztahů v dospělosti.³⁷⁾

2.2.5 Zanedbávání

Pod tímto pojmem je chápáno zanedbávání výchovy dítěte ze sociálního a ekonomického hlediska, tak i z hlediska neuspokojování základních psychických potřeb dítěte. Obecně lze zanedbávání definovat jako situaci, kdy je dítě ohroženo nedostatkem podnětů a faktorů, které jsou důležité k jeho dalšímu zdravému a plnohodnotnému fyzickému i duševnímu rozvoji. Na rozdíl od fyzického a sexuálního týrání nemá tento typ ohrožení dítěte aktivní

---

36) FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie – Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. PRAHA: GRADA, 2009. s. 147. ISBN 978-80-247-2781-3.

37) SLANÝ, J. *Syndrom CAN*, 1. vyd. OSTRAVA: UNIVERSITAS, 2008. s. 26-29. ISBN 978-80-7368-474-7.

charakter ze strany rodičů, naopak se jedná o jejich nezájem, což dítě taktéž poškozuje. Příčiny zanedbávání jsou velmi různé a jako nejčastější je uváděna ztráta jednoho nebo obou rodičů, úplná izolace dítěte od obou rodičů, také z důvodu různých závislostí rodičů, nízká socioekonomická a vzdělanostní úroveň rodiny, příslušnost rodiny k minoritám, rizika ze strany funkčnosti rodiny (aufunkční rodina, velký počet dětí), rizikové dítě (mentálně retardované dítě, neaktivní, pomalé, s nízkou úrovní sebeprosazování). Typickým jevem je kombinace špatná socioekonomická a vzdělanostní úroveň vyplývající z etnické příslušnosti k minoritě - např. Romové, což má dopad na vývoj dítěte a další začlenění do společnosti.³⁸⁾

Tělesné zanedbávání je pojímáno jako neuspokojování tělesných potřeb dítěte, což zahrnuje neposkytování přiměřené výživy, oblečení, přístřeší, zdravotní péče a ochrany před zlem.

Citové zanedbávání je pojímáno jako neuspokojování citových potřeb dítěte, a to pokud se týče náklonnosti i pocitu dítěte, že někam patří.

Zanedbávání výchovy a vzdělání je pojímáno jako neposkytnutí dítěti možnost, aby dosáhlo naplnění svého plného vzdělanostního potenciálu, a to např. neustálou absencí ve škole, dětskou prací v domácnosti i mimo ni.³⁹⁾

2.2.6 Zvláštní formy týrání

Kromě výše uvedených forem týrání dětí, se také objevují zvláštní formy, které jsou méně časté, avšak také k nim dochází. V praxi je proto důležité, zabývat se i jejich specifickými projevy a v návaznosti na to k nim také přistupovat při diagnostikování. K těmto formám patří Münchhausenův syndrom, systémové, organizované a také rituální zneužívání dětí.

Münchhausenův syndrom v zastoupení (by proxy)

Münchhausenův syndrom, nebo také „syndrom barona Prášila“ je duševní porucha, kdy dítě předstírá různé zdravotní obtíže, jako potíže s žaludkem, bolesti hlavy, krvácivé příhody, ztráty vědomí, záchvaty a ochotně se podrobují lékařským vyšetřením a dokonce i operacím. Tyto potíže nejsou založeny na reálném základě a jejich zveličování neodpovídá objektivním skutečnostem. Existují také případy, kdy rodič, nejčastěji matka, vedle úmyslných otrav různými léky, si vymýšlí u dětí nejrůznější příznaky a onemocnění, případně uměle připravují tak, aby dítě bylo pro ně vyšetřováno a také léčeno. Jejich cílem je získat

---

38) SLANÝ, J. *Syndrom CAN*. 1. vyd. OSTRAVA : UNIVERSITAS, 2008. s. 29. ISBN 978-80-7368-474-7.

39) HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. 1. vyd. Praha : Agama, 2006. s. 7-8. ISBN 80-86991-78-4.

zvýhodnění, např. pobíráním sociálních dávek, lítosti okolí, volna při ošetřování člena rodiny.⁴⁰⁾

Systemové týrání (druhotné zneužívání a ponižování)

Tato forma týrání je působena systémem, který byl založen pro pomoc a ochranu dětí a jejich rodin a kterému jsou rodiny vystaveny. Zvláště závažné jsou takové systémy, které řeší problém dítěte a jeho rodiny automatickým odebráním dítěte z rodiny, aniž by jí byla nejdříve poskytnuta potřebná podpora a pomoc. Dále sem patří nedostatečná péče o děti v problémových a dysfunkčních rodinách nebo špatná či nedostatečná péče v denních zařízeních, ve školách apod.⁴¹⁾

Organizované zneužívání dětí

Organizované zneužívání dětí lze charakterizovat jako zneužití mnoha pachatelů, kteří se spojují na dosažení jednotného cíle. Jde tedy o situace, kdy je více zneužívajících, kde je delší časový rozměr zneužívání dětí.⁴²⁾

Rituální zneužívání

Sexuální násilí na dětech je také součástí rituálních obřadů některých sekt. Rituálním násilím je rozuměno takové zacházení s dětmi, které se uskutečňuje v souvislosti s nějakými symboly, které mají magickou, náboženskou či nadpřirozenou charakteristiku a jsou součástí nějakého organizovaného společenství. Vzývání těchto symbolů nebo provozování těchto aktivit, i opakovaných, je užíváno též k nahnání strachu dětem.⁴³⁾

Odhalení dítěte, které je týrané nebo zneužívané nezáleží na faktech, ale spíše na pocitech a intuici. Děti s CAN-syndromem mají v oblasti emocí výrazné problémy, nepřiměřeně reagují na podněty, straní se kolektivu, špatně zvládají agresivitu, trpí depresemi, nejsou schopny se soustředit, jsou odtažiti k druhým lidem, vymýšlejí si, mají špatný prospěch apod. Jako vnější podněty je možno uvést podvýživu či nadváhu, nedostatečnou tělesnou hygienu, pomalý růst, špatnou chůzi, vady řeči, různá poranění apod. Právě děti, které se projevují jako tiché, uzavřené, jsou považovány za bezproblémové a často jsou přehlížené, mohou být týrány

---

40) FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie – Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. PRAHA: GRADA, 2009. s. 148. ISBN 978-80-247-2781-3.

41) SLANÝ, J. *Syndrom CAN* 1. vyd. OSTRAVA: UNIVERSITAS, 2008. s. 16. ISBN 978-80-7368-474-7.

42) HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. 1. vyd. Praha: Agama, 2006. s. 7-8. ISBN 80-86991-78-4.

43) Ministerstvo vnitra České republiky. 2008. [cit. 28.3.2012]. Dostupné online na WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/souteze/2006/sod/tyrani/1_tyrani.pdf>

a bojí se, nebo neví jak, toto sdělit svému okolí.⁴⁴⁾

Velmi podstatnou roli zejména u nejmladších dětí hrají jejich komunikační schopnosti. Jelikož se tyto děti jen těžce vyjadřují k jednání, které na nich bylo spácháno, vznikly anatomické panenky pro děti, které jsou dnes známé jako Jája a Pája. Od běžných loutek se liší tím, že mají genitálie a otvory, stejné jako na lidském těle tedy ústa, anus, otvor do vaginy u panenky, která znázorňuje maminku i holčičku. Tytéž otvory a penis jsou u chlapečka a dospělého muže. Pomocí těchto panenek je u dětí zjišťováno, jakým způsobem bylo násilí páčáno, jelikož děti se lépe vyjadřují hrou než slovy.⁴⁵⁾

2.2.7 Následky týrání (syndromu CAN)

Týráním, zanedbáváním a zneužíváním dětí dojde v jejich chování a psychickém stavu ke značným změnám. U všech uvedených typů syndromu CAN se můžeme setkat s příznaky projevu posttraumatické stresové poruchy, kdy se dětem opakovaně vrací negativní vzpomínky, vyhýbají se situacím a činnostem, které jim zažité trauma připomínají, mají traumatické sny, jsou citově otupělí, často nadměru podráždění, agresivní. Často jsou také přítomny specifické charakteristiky i poruchy vegetativní, emoční, poruchy nálady a chování. U dětí sexuálně zneužívaných dochází zejména ke ztrátě důvěry ke svému okolí, k nejbližší rodině, která o problému věděla nebo mohla vědět, ale nijak nezasáhla. Dále dochází k psychosomatickým poruchám, neurotickým poruchám, jako např. poruchám spánku a také poruchám v sexuální oblasti, kdy chlapci pochybují o své sexuální orientaci nebo se v sexu chovají agresivně. Naopak dívky mají obavy z navázání sexuálních vztahů, mají strach, že se násilí bude opakovat.⁴⁶⁾

Statistická data případů týrání dětí

Množství odhalených případů týrání, sexuálního zneužívání a zanedbávání dětí je každým rokem vyšší. V roce 2010 bylo v ČR úřady evidováno celkem 5 787 případů, což je nejvíce za uplynulých deset let. Nadace Naše dítě upozorňuje na alarmující skutečnost, že nejčastěji k násilí na dětech dochází v úplných rodinách. Jednalo se v uplynulém roce o téměř 38% všech zjištěných případů. Nadace Naše dítě se dlouhodobě snaží nabídnout rodičům možnost nalézt a osvojit si nové způsoby výchovy dětí. Napomáhá změnit přístup

---

44) PEŠOVÁ, I., ŠAMALÍK, M *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha : Grada, 2006. s. 119-120. ISBN 80-247-1216-4.

45) HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. 1. vyd. Praha : Agama, 2006. s. 19. ISBN 80-86991-78-4.

46) PEŠOVÁ, I., ŠAMALÍK, M *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha : Grada, 2006. s. 118 ISBN 80-247-1216-4.

k rodičovskému poslání, kdy rodiče nebudou při výchově používat fyzické ani psychické tresty. Jsou určeny pro stávající i budoucí rodiče, sociální pracovníky, vychovatele a další. Druhou silnou skupinou, ve které bylo v loňském roce odhaleno nejvíce násilných činů na dětech, jsou neúplné rodiny bez otce. Zjištěno zde bylo 2073 případů týrání, zanedbávání a sexuálního zneužívání dětí, což je oproti roku 2009 nárůst o 632 případů. Téměř na dvojnásobek se zvýšil počet nahlášených případů týrání a zanedbávání dětí mladších 1 roku, celkem 315 dětí v roce 2010. Jak dále vyplývá ze statistik Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, oběťmi násilí byly nejčastěji děti ve věku od 6 do 15 let, jednalo se o 3172 dětí. Statistiky násilné trestné činnosti spáchané na dětech (do 15 let věku) v roce 2010 dle závěrů šetření Policie ČR vykazují celkem 26 úmrtí dítěte. V 2010 byla úmyslným trestným činem způsobena smrt 13 dětem (12 dětí se stalo obětí vraždy a 1 dítě obětí trestného činu týrání svěřené osoby). V dalších 13 případech byla v roce 2010 způsobena dětem smrt z nedbalosti.

Počty týraných a sexuálně zneužívaných dětí v ČR			
Rok	Tělesné a psychické týrání, od r. 2009 také zanedbávání	Sexuální zneužívání, dětská pornografie, dětská prostituce	Celkem
2000	743	614	1357
2001	884	522	1406
2002	698	537	1235
2003	950	665	1615
2004	1028	698	1726
2005	1319	664	1983
2006	1008	585	1593
2007	1205	679	1884
2008	1239	739	1978
2009	3613	834	4447
2010	4963	824	5787
Celkem	17650	7361	19224

47)

47) Nadace Naše dítě, 2009 Webmaster: LIVEBOX. [cit. 28.3.2012]. Dostupné online na WWW: <<http://www.nasedite.cz/webmagazine/articles.asp?ida=1003&idk=561>>

3 POMOC OBĚTEM DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Situace osob, které byly ohroženy domácím násilím je velmi obtížná a pro nezúčastněnou osobu také často naprosto nepředstavitelná. Ohrožené osoby jen málo kdy mají dostatek sil a prostředků, aby vzniklou situaci vyřešily samy. Potřebují jak psychickou, která je poskytována ve formě poradenství či doprovázení, zvyšování kompetentnosti, sebeúcty a sebedůvěry, dále materiální, která je poskytována především jako zajištění finančních prostředků, bezpečného bydlení jak pro ohroženou osobu, tak i pro svědka domácího násilí, kterým je nejčastěji dítě a v neposlední řadě také pomoc právní, jenž je poskytována jak od státních orgánů, tak i od bezpříspěvkových organizací. V minulosti bylo řešení situace pro oběti domácího násilí velmi limitované, avšak tato situace se pozvolna měnila, a to zejména v oblasti právních úprav. Komplexní systémové řešení však i nadále chybělo a zejména díky aktivitám Bílého kruhu bezpečí byly zavedeny nové postupy v řešení problematiky domácího násilí. Od roku 2007, kdy vstoupil v platnost zákon č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím. Na základě tohoto zákona se rozšířily možnosti navazujících sociálních služeb pro ohrožené osoby a také další právní možnosti. V České republice je ochrana před domácím násilím založena na základě ochrany ohrožené osoby v jejím přirozeném prostředí, tj. ve společné domácnosti, jež s násilnou osobou obývala. Tato oběť je chráněna v soukromoprávní i veřejnoprávní sféře osobně i teritoriálně. Samotnou ochranu před dalším násilným jednáním poskytuje od prvopočátku Policie české republiky, následně intervenční centra, nestátní organizace a v neposlední řadě soud.⁴⁸⁾

3.1 Police České republiky

Role Policie České republiky je v případech odhalování domácího násilí velmi specifická. Ve většině případů se na policii obrátí oběť až ve chvíli, kdy dojde k závažnému fyzickému násilí, kterému předcházelo dlouhé období násilí psychického příp. ekonomického. Oběť je ve velmi špatném psychickém stavu a již dlouhou dobu se rozhodovala, zda násilné jednání oznámit nebo ho dále snášet. Ve chvíli, kdy zavolala na tísňovou linku 158, je již rozhodnuta, že intenzita páchaného násilí překonala hraniční mez a je bezpodmínečně nutné něco udělat. Policie je ze zákona povinna přijmout každé oznámení, které by mohlo naplňovat skutkovou podstatu trestného činu, přestupku nebo správního deliktu a toto v souladu se zákonem náležitě prošetřit. Ne jinak je tomu také v případě oznámení jednání, které nese znaky domácího násilí. Nabytím účinnosti zákona č. 273/2008 Sb., zákona o Policii České republiky

---

48) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. s. 131-132. ISBN- 978-80-7367-690-2.

(dále jen zákona o policii), dostala policie nástroje, jak proti pachatelům domácího násilí zasáhnout. Tento zákon přinesl do oblasti domácího násilí změny, které vycházely z poznatků nashromážděných za několik let. Došlo k mnoha významným posunům a zpřesněním, zejména došlo ke zjednodušení postupů, jelikož byly vydány metodické pokyny a stanoviska k vyhotovování formálních rozhodnutí a pokud policisté pracují s touto metodikou správně, mají tuto činnost usnadněnou. S novou úpravou tím pádem dochází k minimalizaci rizika procesních vad a celkové zjednodušení práce policie vede k lepšímu rozpoznání kvalifikovaných znaků domácího násilí.⁴⁹⁾

Institut vykázání

Velmi důležitým oprávněním Policie České republiky, které je ukotvené v ustanovení § 44 až v § 47 zákona o policii, tedy možnost vykázání násilné osoby ze společného obydlí. Tohoto institutu se využívá na základě objektivně zjištěných skutečností zejména s ohledem na předchozí násilné útoky, lze-li důvodně předpokládat, že násilná osoba bude ve svém jednání pokračovat a může ohrozit život nebo zdraví, osobní svobodu ohrožené osoby. Policista může vykázat násilnou osobu ze společného obydlí i z jeho bezprostřední blízkosti, a to i v její nepřítomnosti. Vykázání může být na dobu 10 dnů, a to i bez předchozího souhlasu ohrožené osoby nebo i bez něj. Tuto dobu 10 dnů nelze zkrátit, i kdyby o toto ohrožená či násilná osoba žádala. O samotném vykázání předá oběma osobám písemné potvrzení, v němž je přesně specifikováno, z jakého prostoru je násilná osoba vykázána a do kdy. Součástí potvrzení je také poučení o právech a povinnostech obou osob. V případě nepřítomnosti násilné osoby při vykázání, jí poskytne policista poučení o jejich právech a povinnostech při prvním kontaktu nebo ji poučí o tom, kde si předmětné písemnosti může vyzvednout. Následně policista provádí nejméně jednou ve stanovené lhůtě vykázání, kontrolu dodržování povinností vykazané osoby. Samotná doba 10 dnů vykázání z obydlí může být i prodloužena, a to ze strany soudu, který o konkrétní délce rozhodne v předběžném opatření. Ze společného obydlí po spáchání násilného jednání je vykázána osoba pachatele a nikoliv ohrožená, jak tomu bylo před nabytí účinnosti zákona č. 135/2006 Sb. Ohrožená osoba tak má více času na vyhodnocení vzniklé situace a naplánování dalších kroků k jejímu zlepšení.⁵⁰⁾

Toto opatření je ze zákona povinen učinit přímo stát prostřednictvím policie, aby ohrožená

---

49) VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018*. vyd. Praha : ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, s. 6. ISBN 978-80-87041-86-4.

50) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. s. 132-136. ISBN- 978-80-7367-690-2.

osoba, která je mnohdy psychicky, sociálně i ekonomicky ohrožena a není schopna racionálně situaci řešit, měla možnost vyjasnit si celou situaci a rozhodnout se o dalším řešení situace.⁵¹⁾

Úloha Policie České republiky v případě zjištění domácího násilí páchaného na dětech

V případech, kdy je při vyšetřování domácího násilí zjištěna přítomnost dítěte, které je buď přímou obětí násilí, nebo je jeho svědkem, je policie povinna přistupovat k této oběti se zvláštní obezřetností, a to zejména ve vztahu k jeho věku a psychickému vztahu. O tom, že je dítě ve formě přímé či nepřímé, ohroženo domácím násilím, má povinnost neprodleně vyrozumět Orgán sociálně právní ochrany dětí, který dále činí kroky k zajištění jeho bezpečnosti a nejdůležitějších potřeb. To vše se děje na základě spolupráce s dalšími subjekty, tedy soudy, orgány sociálně právní ochrany dětí a intervenčními centry.

3.2 Orgány sociálně právní ochrany dětí

Stěžejní roli v systému péče o děti, jako oběti domácího násilí, mají orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Jejich primárním úkolem je ochrana práv dítěte, vedoucí k příznivému vývoji dítěte, jeho řádné výchově, ochranu jeho oprávněných zájmů. Úlohou těchto orgánů v oblasti domácího násilí plní obecní úřady s rozšířenou působností, které se dále člení na jednotlivé odbory. Jejich činnost a pravomoci jsou ukotveny zejména v Úmluvě o právech dítěte, zákoně č. 359/1999 Sb., o sociální ochraně dětí, zákoně č. 94/1963, zákoně o rodině, zákoně č. 218/2003 Sb., zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a dalších. OSPOD zjišťují v případech domácího násilí údaje o dítěti, ve vztahu k míře ohrožení dítěte a následnému posouzení dalších opatření na jeho ochranu. V případě nutnosti může OSPOD navrhnout uložení výchovného opatření v souladu s ustanovením § 13 zákona č. 359/1999 Sb., zákona o rodině. Jedná se zejména o napomenutí rodičů, ustanovení dohledu nad výchovou ohroženého dítěte a uložení povinnosti rodičů vyhledat s dítětem pomoc u odborného poradenského zařízení. Po celkovém zhodnocení situace dítěte je tento orgán oprávněn podávat podněty na příslušný soud tak, aby byly chráněny práva postiženého dítěte. Zejména je oprávněn podávat podněty k vydání předběžného opatření k úpravě prozatímní péče o dítě, styku s rodičem, výživy dítěte, svěřením dítěte do péče zařízení, které poskytuje okamžitou pomoc dětem, podávat návrh na umístění dítěte do ústavní výchovy a také návrh na zbavení nebo omezení rodičů jejich rodičovské odpovědnosti. Pro OSPOD je hlavní prioritou ochrana zájmů a potřeb dítěte.

---

51) STŘÍLKOVÁ, P. a kol. *Výkázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Brno : NOVAPRESS, s. 41. ISBN 978-80-7418-020-0.

Ačkoliv bylo na dítěti ze strany jednoho z jeho rodičů pácháno v přímé či nepřímé formě domácí násilí, je třeba přihlídnout ke konkrétním formám, podobě násilí a také k věku dítěte, jelikož práva rodiče na pravidelný kontakt s dítětem, mu není možno odpírat a také by to nemuselo mít příznivý vliv na dítě. K posouzení aktuálního stavu předmětného domácího násilí je třeba kooperace mezi všemi zainteresovanými institucemi, zejména OSPOD, Policie České republiky, intervenčních center, soudů a dalších zařízení.⁵²⁾

3.3 Intervenční centra

Pojmem intervenční centrum je myšleno specializované poradenské místo, které poskytuje dle zákona krizovou intervencí a další formy pomoci obětem domácího násilí. Jejich prioritou je rychlé poskytnutí pomoci těm osobám, jenž jsou násilím přímo ohroženy a to nejen přímým obětem, ale také obětem nepřímým, zejména dětem. Jejich úkoly spočívají zejména v poskytování informací z hlediska právního a také psychologickým poradenstvím tak, aby byla oběť schopna vyhodnotit svou životní situaci a adekvátně zvolit její další řešení.⁵³⁾

Právní činnost intervenčních center se upravena v zákonech č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákoně o Policii České republiky a také v zákoně č. 135/2006 Sb., o ochraně před domácím násilím. V České republice pracuje v současné době celkem 17 intervenčních center, které zpravidla sídlí v krajských městech a tyto zřizují dále detašovaná pracoviště v okresních městech. V těchto centrech pracují speciálně proškolení pracovníci, jenž znají problematiku domácího násilí jak z oblasti práva a sociální práce, tak také z oblasti psychologie. Z jejich strany se tak ohroženým osobám dostane komplexní a kompetentní pomoc.⁵⁴⁾

Sociální služby, které jsou poskytovány ze strany intervenčních center, bývají poskytovány buď v prostředí intervenčního centra a tyto se nazývají služby ambulantní, nebo v závažných případech, nejčastěji v případech vykazání násilné osoby, což jsou služby terénní a třetí jsou služby poskytované v intervenčních centrech, které mohou zajistit ubytování nebo stravu postiženým osobám Tyto služby jsou nazývány jako pobytové. V případě, že intervenční centrum nemá prostředky k poskytnutí takových služeb, spolupracuje s jinými institucemi, jako jsou azylové domy, ústavy sociální péče atd.⁵⁵⁾

V Olomouckém kraji se intervenční centrum nachází v Olomouci, ulici Na Vozovce č. 26. Konkrétně nabízí krizovou pomoc dětem a dospívajícím od 6 do 18 let vyžadujícím okamžitou pomoc, např. z důvodu ohrožující životní situace, tedy ohrožení života

52) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. s. 124-125. ISBN- 978-80-7367-690-2.

53) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : ALEŠ ČENĚK, 2009. s. 216. ISBN 978-80-7380-213-4.

54) ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 116. Praha : Grada, 2011. s. 116. ISBN 978-80-2624-3.

55) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. s. 145. ISBN 978-80-7367-690-2.

nebo zdraví, bez dostatečné péče ze strany rodičů, děti duševně a tělesně týrané. Samotná pomoc je realizována formou poskytnutím ubytování, stravování, nabídkou povinného vzdělávání, aktivního trávení volného času. Odbornou péči zajišťují sociální pracovníci, speciální pedagogové, psychologové. Služba je poskytována celoročně a nepřetržitě, vždy po dobu nezbytně nutnou k vyřešení situace.⁵⁶⁾

Velmi důležitou roli má také činnost občanského sdružení Bílý kruhu bezpečí, které nabízí bezodkladnou kombinovanou kvalifikovanou pomoc obětem trestného, včetně právního, psychologického a sociálního poradenství. V Olomouci sídlí poradna Bílého kruhu bezpečí v ulici Švermova č. 1.

3.4 Justice

Justice je v případech řešení domácího násilí zastupována soudy, které případ přezkoumávají v oblasti správního soudnictví, kdy rozhodují v prvních fázích zejména o vykázání, dále v oblastech trestněprávních, tedy v trestním stíhání pachatele násilí a také v oblasti civilně právní, kde rozhodují o předběžných opatřeních ve vztahu k pachatelům.⁵⁷⁾

Průlomovým institutem v oblasti řešení domácího násilí je předběžné opatření, jehož cílem je zajištění ochrany ohrožené osoby. Jedná se o nástroj soudu, jak buď již v době využití institutu vykázání ze strany policie, nebo následně ze strany oběti, je možno prodloužit ochranu ohrožené osoby, aby mohla učinit potřebné kroky k zajištění své bezpečnosti a rozhodnutí se o dalším směru vývoje svého života. Toto předběžné opatření může násilné osobě zakázat vstup do společného obydlí a jeho okolí, setkávání se s ohroženou osobou a také sledování a obtěžování ohrožené osoby jakýmkoliv způsobem. V dalších fázích soud v občanskoprávní rovině rozhoduje o rozvodu manželství, svěřeni dětí do péče, majetková vyrovnání, náhradě škody a v trestním řízení také o potrestání násilné osoby.⁵⁸⁾

3.5 Prevence vzniku domácího násilí

Mnohem lepší je problémům předcházet, než je složitě řešit. Samotnému domácímu násilí je však velmi těžké předcházet, jelikož probíhá skrytě. Proto je velmi důležité s touto problematikou seznámit veřejnost v co největší míře, což je hlavním úkolem primární prevence. Tato by měla být zaměřena především na minimalizaci samotného vzniku domácího

56) Středisko sociální prevence Olomouc. 2010. [cit. 28.3.2012]. Dostupné online na WWW: <http://ssp-ol.cz/?page_id=110>

57) ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : ALEŠ ČENĚK, 2009. s. 216-217. ISBN 978-80-7380-213-4.

58) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. s. 136-141. ISBN 978-80-7367-690-2.

násilí. Nejúčinnějším opatřením je pečlivý a uvážlivý výběr partnera pro život, budování dobrého rodinného zázemí, informovanost o v soužití členů rodiny považování za standardní a co již není možno tolerovat. K tomuto přispívají také dobré vztahy s ostatními členy širší rodiny a přátel, budování vlastní sebeúcty, sebedůvěry a vnitřních hodnot každého jedince, korektní rozdělení mužských a ženských rolí v životě, výchova k toleranci, atd. Sekundární prevence by měla být zaměřena zejména na včasné rozpoznání problému s cílem zabránit zhoršení situace a zamezení dalších negativních důsledků. Mezi nejčastější indikátory domácího násilí jsou řazeny komunikativní problémy v rodině, předpoklady vzniku násilí v rodině a vzájemné působení těchto faktorů. Studie ukázaly, že samotné oznámení násilného jednání ze strany partnera či rodiče postačilo ve více než 47% oznámených případech k tomu, že násilná osoba se již dále takového jednání nedopouštěla. Sekundární prevence tak může mít dobrý vliv na další vyřešení situace a zamezení násilnému jednání. Terciální prevence se snaží zmírnit dopady násilného jednání a je zaměřena na odstranění nebo zmírnění následků domácího násilí. Její snahou je zasažené osoby vrátit do předchozího harmonického života a reintegrace do společnosti.⁵⁹⁾

---

59) ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. s. 151-153. ISBN 978-80-7367-690-2.

4 EMPIRICKÁ ČÁST

V empirické části se budeme snažit provést sondu do problémového jevu, jehož současná společnost stále z části odmítá akceptovat. Bude se jednat o zkoumání kroků příslušníků Policie České republiky, sloužících v teritoriu Územního odboru Olomouc, kteří při výkonu své činnosti využili zákonného oprávnění vykázání v souladu s ustanovením § 44 až § 47 zákona o policii. K naplnění cíle výzkumu jsme vybrali formu kvalitativního výzkumu, neboť se nám jednalo o hloubkovou sondu do průběhu konkrétních případů, které se staly v reálném prostředí.

4.1 Cíl výzkumu

Ze strany příslušníků Policie České republiky je možno v případech jednání nesoucích znaky domácího násilí využívat několika oprávnění, která jsou ukotvena v právních normách. Při jednání, které je velmi závažné a naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu již od počátku šetření, je možno využít oprávnění zadržet osobu dle ustanovení § 76 odstavce 1 trestního řádu a v případě, kdy není dosud jasná podstata skutkového stavu, je možno také využít oprávnění vykázat osobu ze společného obydlí.

Hlavním cílem empirické části je zjistit, **v kolika případech využití institutu vykázání ze strany Policie České republiky bylo v období od 1.1.2009 do 31.12.2011 v teritoriu Územního odboru Olomouc přítomno dítě jako přímý či nepřímý svědek domácího násilí.**

Výzkum byl primárně zaměřen na četnost jednotlivých případů prošetřovaných ze strany policistů obvodních oddělení, ve kterých se buď nacházelo dítě v rodině, nebo ve kterých bylo dítě přímo přítomno útoku. Dále také byly zkoumány jednotlivé vztahy aktérů jednání, druh násilí, intenzitu násilí a také způsob ukončení ze strany vyšetřujícího policejního orgánu, což hraje v celkovém kontextu páchaného násilí také velmi podstatnou roli.

Na základě hlavního cíle výzkumu jsme definovali výzkumnou otázku takto:

V kolika případech využití institutu vykázání ze strany Policie České republiky bylo v teritoriu Územního odboru Olomouc přítomno dítě jako přímý či nepřímý svědek domácího násilí?

Tuto základní výzkumnou otázku jsme dále rozčlenili na dílčí výzkumné otázky (dále jen DVO), jejichž odpovědi vyvstaly v přímé souvislosti s předmětem výzkumu.

Dílejší výzkumné otázky byly definovány takto:

DVO č. 1: Ke kolika případům využití institutu vykázání došlo teritoriu Územního odboru Olomouc v období od 1.1.2009 do 31.12.2011?

DVO č. 2: V jakém vztahu byli pachatel a oběť páchaného násilí?

DVO č. 3: Jaká forma násilí byla páchána?

DVO č. 4: V kolika případech byla evidována přítomnost dítěte v rodině?

DVO č. 5: V kolika případech byla evidována přítomnost dítěte přímo při útoku?

DVO č. 6: Jakým způsobem bylo ukončeno šetření ze strany Policie České republiky?

4.2 Charakteristika a popis výzkumného vzorku

Policie České republiky, Územní odbor Olomouc spadá do působnosti Krajského ředitelství policie Olomouckého kraje a je složen celkem z 10 obvodních oddělení, která jsou prvními organizačními články zabývajícími se příjmem oznámení od občana, který oznámí událost na tísňovou linku 158, osobně na obvodním oddělení nebo přímo policejní hlídce v terénu. Na základě tohoto oznámení konají policisté prvotní kroky na místě činu a na základě získaných informací jak od oznamovatele, svědků, či skutečností zjištěných dalším šetřením na místě činu, rozhodují o prvotní právní kvalifikaci skutku a jednotlivých opatřeních, které provedou. Poté, co úkony provedou, sepíší k nim na služebně písemnosti s popisem jejich průběhu. To vše je v elektronické podobě evidováno v elektronickém informačním systému evidence trestního řízení (dále jen ETR).

Systém ETR – elektronické trestní řízení, je v současné době využíván ze strany všech organizačních článků Policie České republiky, které se podílejí na zpracování a objasňování trestné činnosti. Konkrétně jsme čerpali informace ze systému ETR, který je používán Krajským ředitelstvím Olomouckého kraje. V tomto systému jsou policistou, který je na místě jako první a přijímá oznámení, vypsány jednotlivé písemnosti, ve kterých uvádí prvotní zjištěné informace o případu. Tyto písemnosti jsou po vytištění součástí písemné podoby spisového materiálu a podle způsobu ukončení šetření jsou buď založeny v archivu oddělení, v rámci trestního řízení jsou zasílány na státní zastupitelství k trestnímu stíhání a poté na soud nebo v rámci přestupkového řízení jsou zasílány správnímu orgánu k projednání.

Případy, ze kterých byla data sbírána, byly vybrány záměrně ve vztahu k využití oprávnění vykázání dle ustanovení § 44 zákona o policii. Data k jednotlivým případům jsme čerpali z písemností v papírové podobě, kdy text písemností byl vytištěn na listech bílého papíru formátu A4, z obou stran, a také z písemností v elektronické podobě v systému ETR,

u kterých byl text zobrazován v elektronickém dokumentu s příponou „doc“. V obou případech byl zkoumán dokument s názvem „*Úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí*“ a z dalšího elektronického náhledu prošetřovaného případu byly zjišťovány informace o faktickém ukončení šetření případu.

4.3 Popis užitých metod

Vzhledem k cíli našeho výzkumu jsme vybrali formu kvalitativního výzkumu. Jeho velkým přínosem jsou přístupy, pomocí kterých navrhujeme teorii nějakého sledovaného fenoménu. Jak dále Jan Hendl uvádí, „Neexistuje jediný obecně uznávaný způsob, jak vymezit nebo dělat kvalitativní výzkum... V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může modifikovat nebo doplňovat v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat. Z toho důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za emergentní nebo pružný typ výzkumu. V jeho průběhu nevznikají pouze výzkumné otázky, ale také hypotézy i nová rozhodnutí, jak modifikovat zvolený výzkumný plán a pokračovat při sběru dat i jejich analýze.“⁶⁰⁾

Významný metodolog Creswell definoval kvalitativní výzkum jako „*proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“⁶¹⁾

Kvalitativní výzkum používá induktivní logiku. Začíná sběrem informací, ve kterých následně hledá pravidelnosti; formuluje předběžné závěry a vytváří nové hypotézy nebo teorie. Tento typ výzkumu má poměrně nízkou reliabilitu, na druhou stranu však může být vysoce validní. Díky kvalitativnímu výzkumu můžeme získat velký počet informací o malém počtu jedinců, musíme ovšem počítat s omezenou schopností zobecnění našich závěrů na populaci. Základní metodou, kterou jsme pro svůj výzkum zvolili, byla metoda studia dokumentů. Tato technika patří ke standardní aktivitě kvalitativního výzkumu. Studium dokumentů představuje výhodu této strategie zkoumání, umožňuje přístup k informacím, které by nebylo možno získat jiným způsobem. Další výhodou je, že data nejsou vystavena

---

60) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha : Potrál, 2008. s. 47-53. ISBN 978-80-7367-485-4.

61) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha : Potrál, 2008. s. 48. ISBN 978-80-7367-485-4.

působení zdrojů chyb nebo zkreslení. Mezi dokumenty, které jsme podrobili analýze, patřily informace ze systému ETR, které byly prvotně vedeny v elektronické podobě.⁶²⁾

Získané hodnoty jsme zapisovali pomocí čárkové metody do jednotlivých předem vytvořených tabulek četnosti.⁶³⁾

4.4 Popis vlastního výzkumu

Výzkum probíhal v období od listopadu 2011 do ledna 2012. V listopadu 2011 probíhaly přípravné práce výzkumu, spočívající ve zjišťování oprávněnosti přístupu k jednotlivým informacím v systému ETR v souvislosti s ochranou osobních informací podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Tímto bylo zjištěno, že jsme neměli dostatečné oprávnění vstupovat do neukončených spisových materiálů a do materiálů, vedených na jiném organizačním článku Policie České republiky, než je obvodní oddělení. Proto byly částečně výzkumné otázky upraveny v rámci. Dále byly ve vztahu k jednotlivým výzkumným otázkám připravovány tabulky četností, zjišťován počet případů na jednotlivých obvodních odděleních a sjednávání přístupů ke spisovým materiálům. V prosinci 2011 a lednu 2012 lednu probíhal samotný sběr dat na jednotlivých Obvodních odděleních v teritoriu Územního odboru Olomouc. V první fázi byly shromažďovány data k DVO 1 – 5, která byla uvedena v „Úředním záznamu o incidentu se znaky domácího násilí“, který byl součástí každého zkoumaného spisového materiálu. Buď byla data shromažďována z jeho papírové podoby přímo na obvodním oddělení, nebo z elektronické podoby z náhledu v systému ETR. V druhé fázi byly již jen ze systému ETR dohledávány data k DVO 6, tedy o ukončení jednotlivých případů, která byla získávána z náhledu prošetřovaného případu. Po získání všech dat z předem vytyčeného okruhu spisových materiálů byla tato data statisticky zpracována do přehledných tabulek a také do grafického vyjádření.

4.5 Vlastní výsledky

Ze získaných dat se v následující části pokusíme nalézt odpovědi na definované dílčí výzkumné otázky a budeme formulovat dílčí výzkumné závěry v souvislosti s využitím institutu vykázání v případech se znaky domácího násilí. Pro lepší přehlednost budou výsledky zpracovány do tabulek a grafů, které ukážou výsledky výzkumu jednotlivých DVO.

---

62) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha : Potrál, 2008. s. 47-53. ISBN 978-80-7367-485-4.

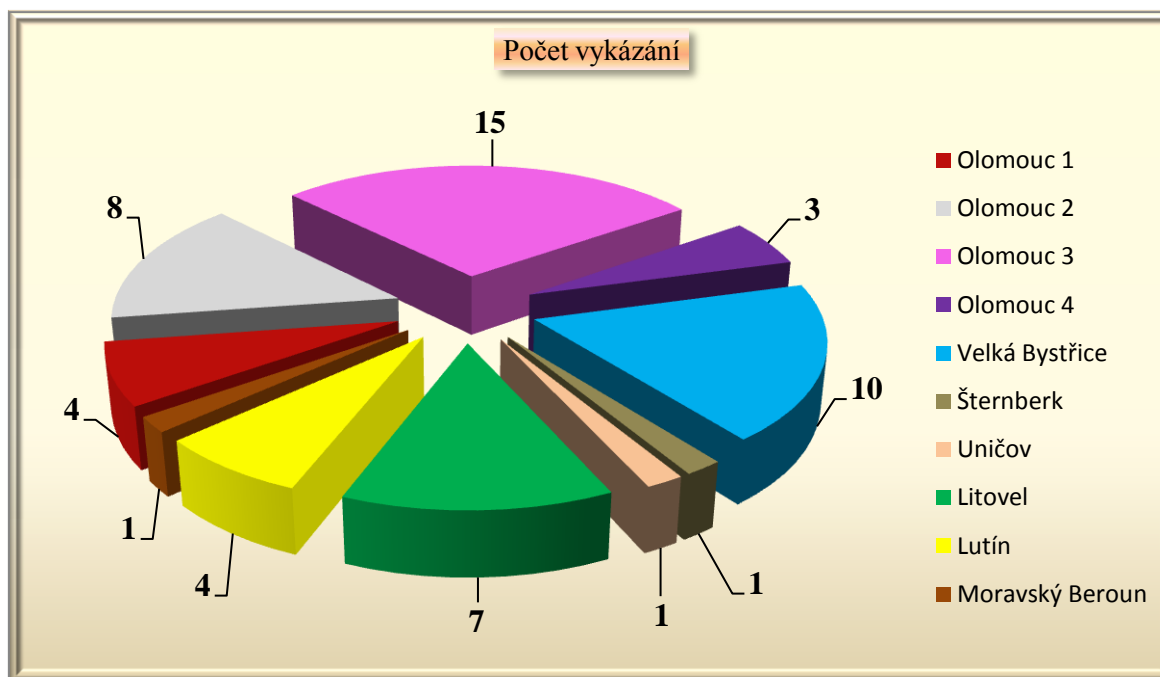
63) CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 40-41. ISBN 978-80-247-1369-4.

DVO č. 1: Ke kolika případům využití institutu vykázání došlo teritoriu Územního odboru Olomouc v období od 1.1.2009 do 31.12.2011?

Tabulka č. 1: Počet vykázání za období od 1.1.2009 do 31.12.2009

Obvodní oddělení	Počet vykázání	Podíl v procentech
Olomouc 1	4	7,41%
Olomouc 2	8	14,82%
Olomouc 3	15	27,78%
Olomouc 4	3	5,55%
Velká Bystřice	10	18,52%
Šternberk	1	1,85%
Uničov	1	1,85%
Litovel	7	12,96%
Lutín	4	7,41%
Moravský Beroun	1	1,85%
Celkem	54	100,00%

Graf č. 1: Počet vykázání za období od 1.1.2009 do 31.12.2009

Interpretace

Ze získaných dat vyplývá, že samotného institutu domácího násilí je využíváno jak ze strany obvodních oddělení, které mají ve svém územním obvodu velkou koncentraci obyvatel, tak také ze strany menších oddělení, které svou činnost vykonávají zejména na území obcí a menších měst, což je např. Obvodní oddělení Velká Bystřice. Samotné protiprávní jednání tedy není podmíněno hustotou obydlí oblasti nebo velikostí územního článku. Jistou míru podílu má také skutečnost, že jednotlivé případy mohl řešit policista s různými znalostmi a zkušenostmi z dané problematiky. Jednání násilné osoby, které by mohl jiný kolega vyhodnotit jako nebezpečné, takto nevyhodnotil a nepřistoupil k využití oprávnění vykázat osobu ze společného obydlí. K výsledkům je tedy nutno přičíst také lidský faktor, který je mohl z části ovlivnit.

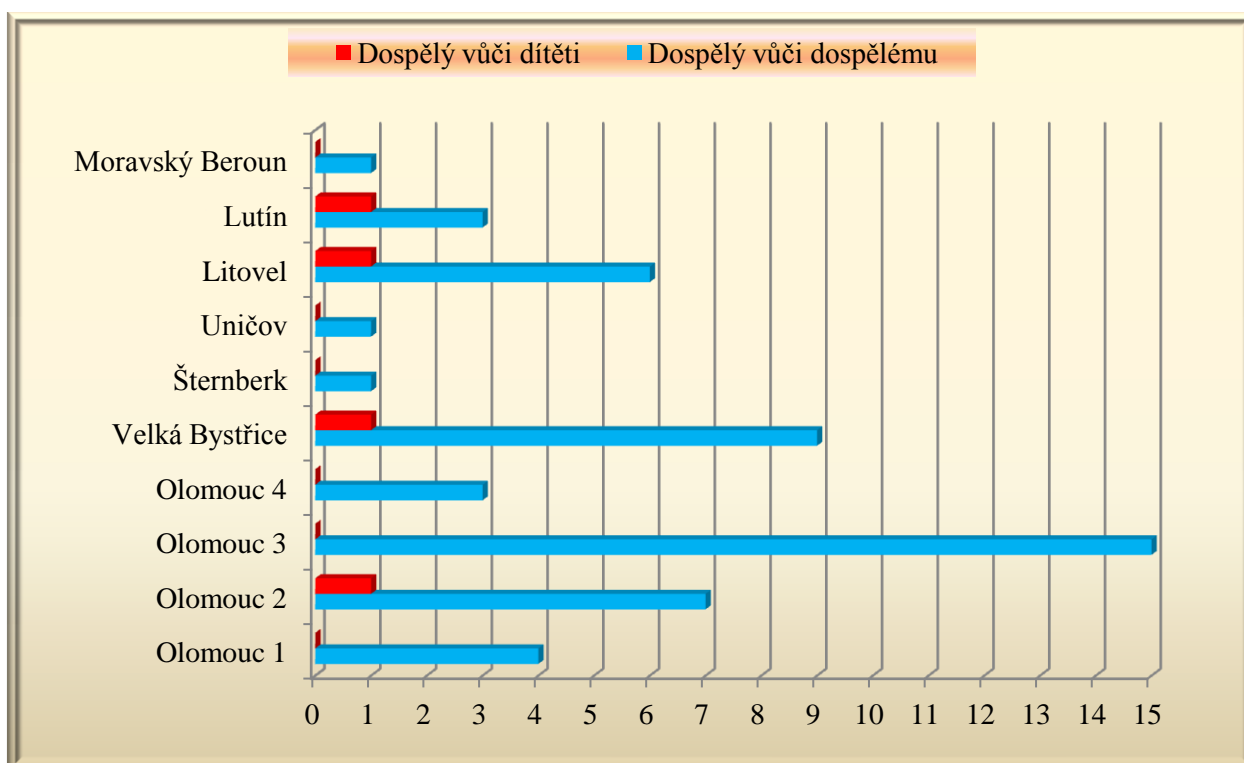
V Územním obvodě Olomouc došlo v období od 1.1.2009 do 31.12.2011 celkem k 54 případům využití institutu vykázání.

DVO č. 2: Proti komu bylo násilí páčáno?

Tabulka č. 2: Vztah pachatele a oběti domácího násilí

Obvodní oddělení	Vztah pachatele a oběti		
	Dospělý vůči dospělému	Dospělý vůči dítěti	Dítě vůči dospělému
Olomouc 1	4	0	0
Olomouc 2	7	1	0
Olomouc 3	15	0	0
Olomouc 4	3	0	0
Velká Bystřice	9	1	0
Šternberk	1	0	0
Uničov	1	0	0
Litovel	6	1	0
Lutín	3	1	0
Moravský Beroun	1	0	0
Celkem	50	4	0

Graf č. 2: Vztah pachatele a oběti domácího násilí

Pro lepší vyjádření vztahu a přehlednosti případů vykázání se jeví použití sloupcového diagramu jako vhodnější, jelikož tento graf lépe zobrazuje výsledky výzkumu z jednotlivých obvodních oddělení a je možno lépe porovnat jejich zatížení.

Interpretace

Z výsledků výzkumu vyplývá, že nejčastěji bylo násilí páčáno ze strany dospělé osoby a obětí byla také osoba dospělá. Pouze ve 4 případech bylo násilí páčáno ze strany dospělého přímo vůči dítěti. Ač se toto číslo statisticky nezná moc vysoké, násilí páchané přímo proti dítěti mnohem nebezpečnější a může mít vážnější dopad na jeho další vývoj.

Při provádění sběru dat však bylo také zjištěno, že k násilí docházelo i ze strany dospělých dětí, které žily s rodiči ve společné domácnosti, avšak tyto případy nejsou v tabulce uvedeny, jelikož dítě bylo posuzováno jako osoba mladší 18 let. Tyto případy jsou tedy zahrnuty v sekci – dospělý vůči dospělému.

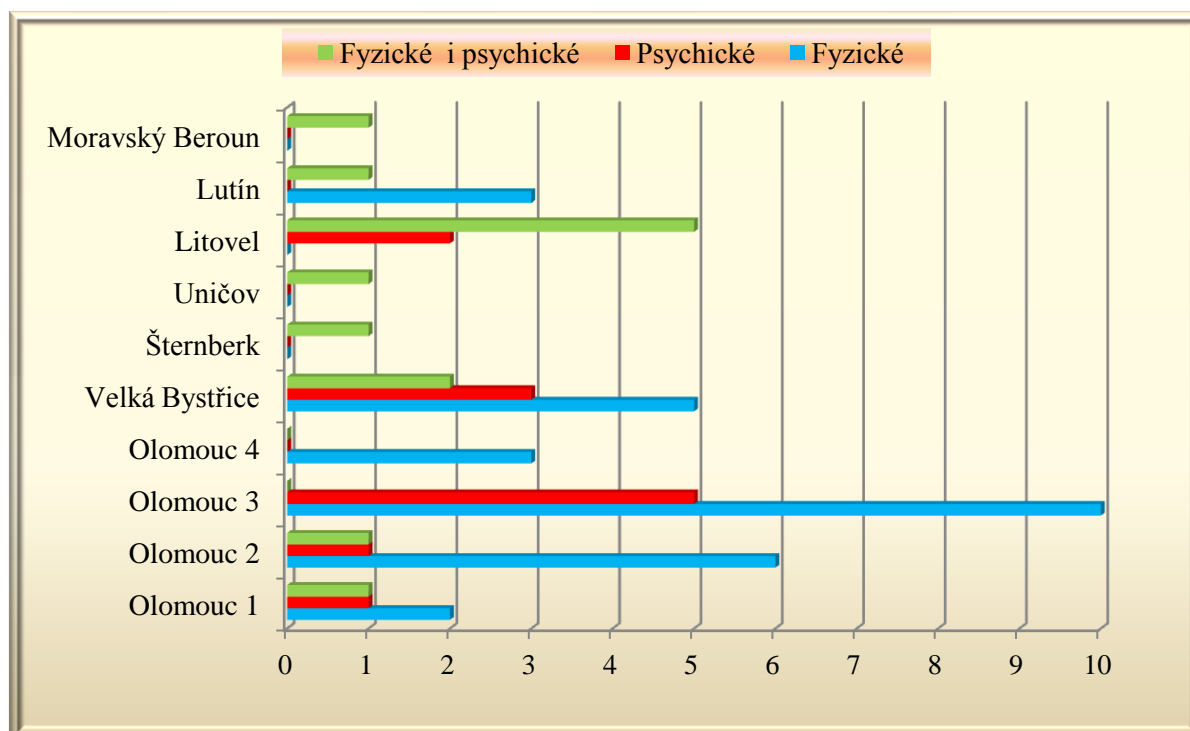
Celkem v 50 zkoumaných případech byla pachatelem násilí dospělá osoba a oběť také dospělá osoba. Pouze ve 4 případech byla pachatelem násilí dospělá osoba a obětí dítě.

DVO č. 3: Jaká forma násilí byla páchána?

Tabulka č. 3: Forma páchaného násilí

Obvodní oddělení	Forma páchaného násilí		
	Fyzické	Psychické	Fyzické i psychické
Olomouc 1	2	1	1
Olomouc 2	6	1	1
Olomouc 3	10	5	0
Olomouc 4	3	0	0
Velká Bystřice	5	3	2
Šternberk	0	0	1
Uničov	0	0	1
Litovel	0	2	5
Lutín	3	0	1
Moravský Beroun	0	0	1
Celkem	28	12	13

Graf č. 3: Forma páchaného násilí

Interpretace

Páchání násilí v soukromí má svá specifika a často se také pozvolna vyvíjí. Jednotlivé útoky nemusí obsahovat vždy jak psychické, tak i fyzické násilí. Pokud je násilí posuzováno v celkovém kontextu případů, mnohdy dochází k jeho eskalaci. Ve zkoumaných případech, kdy bylo využito oprávnění vykázat osoby ze společného obydlí, nemusel tento jednotlivý případ jednání pachatele obsahovat přímo tuto složku násilí, ač v ostatních případech přítomno bylo. Forma násilí byla posuzována z provedeného šetření policisty na místě a zejména výpovědí oběti. Tyto bezprostředně získané informace byly následně zapisovány do protokolů. Toto násilí mohlo být dále doplňováno během dokazování i o další formy.

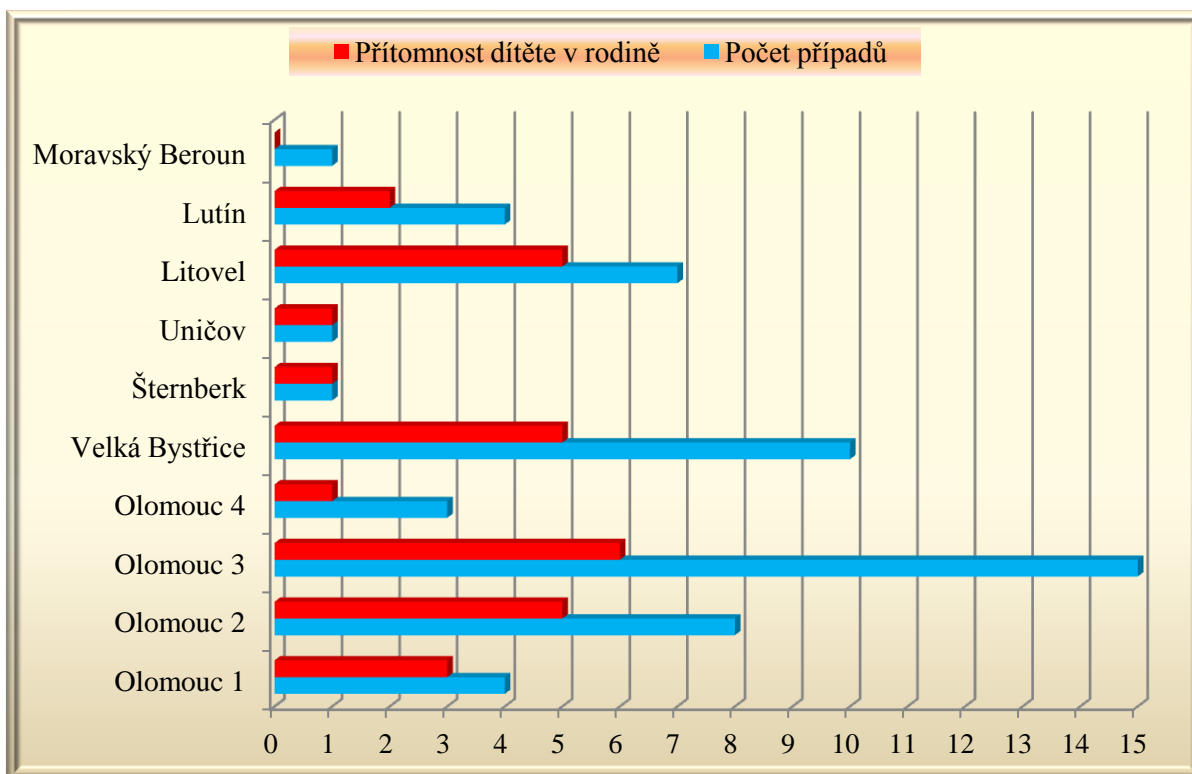
Nejčastěji páchanou formou násilí bylo násilí fyzické, následně kombinované tedy psychické i fyzické a nejmenší podíl mělo násilí psychické.

DVO č. 4: V kolika případech byla evidována přítomnost dítěte v rodině?

Tabulka č. 4: Přítomnost dítěte v rodině

Obvodní oddělení	Počet případů	Přítomnost dítěte v rodině
Olomouc 1	4	3
Olomouc 2	8	5
Olomouc 3	15	6
Olomouc 4	3	1
Velká Bystřice	10	5
Šternberk	1	1
Uničov	1	1
Litovel	7	5
Lutín	4	2
Moravský Beroun	1	0
Celkem	54	29

Graf č. 4: Přítomnost dítěte v rodině

Interpretace

Z výsledků výzkumu vyplývá, že ve více než v polovině případů bylo v rodině, kde docházelo násilí, také přítomno dítě. Toto číslo je velmi vysoké a ukazuje na skutečnost, že domácí násilí je velmi závažné jednání, které tyto děti postihuje a dále ovlivňuje i jejich vývoj jak v rodině, tak i ve společnosti. Výsledky tohoto výzkumu jsou nezpochybnitelné, jelikož každý policista má povinnost ověřit, zda se v rodině nachází děti a tyto informace zjistí z policejních evidencí.

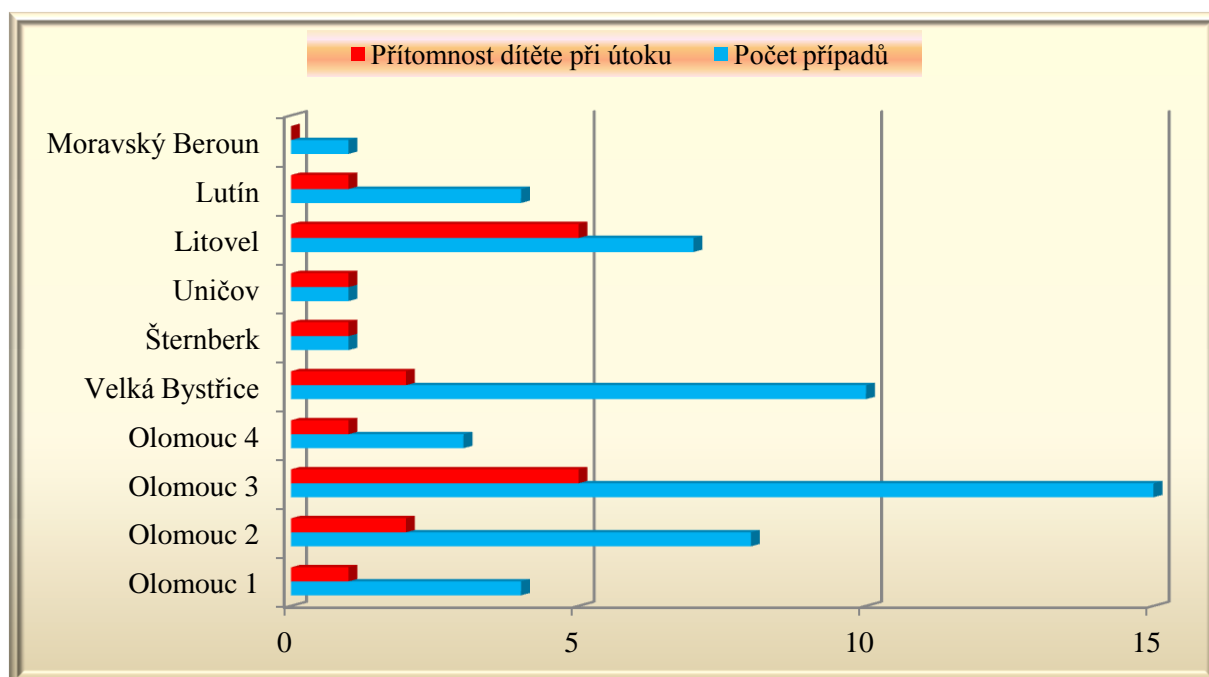
Přítomnost dítěte v rodině byla v celkem 29 případech z 54 zkoumaných.

DVO č. 5: V kolika případech byla evidována přítomnost dítěte přímo při útoku?

Tabulka č. 5: Přítomnost dítěte při útoku

Obvodní oddělení	Počet případů	Přítomnost dítěte při útoku
Olomouc 1	4	1
Olomouc 2	8	2
Olomouc 3	15	5
Olomouc 4	3	1
Velká Bystřice	10	2
Šternberk	1	1
Uničov	1	1
Litovel	7	5
Lutín	4	1
Moravský Beroun	1	0
Celkem	54	19

Graf č. 5: Přítomnost dítěte při útoku

Interpretace

Ze získaných dat vyplývá, že z 29-ti případů, kdy žilo v rodině dítě, bylo ve více než polovině případů také dítě přítomno při útoku, který policie řešila. K tomuto výsledku

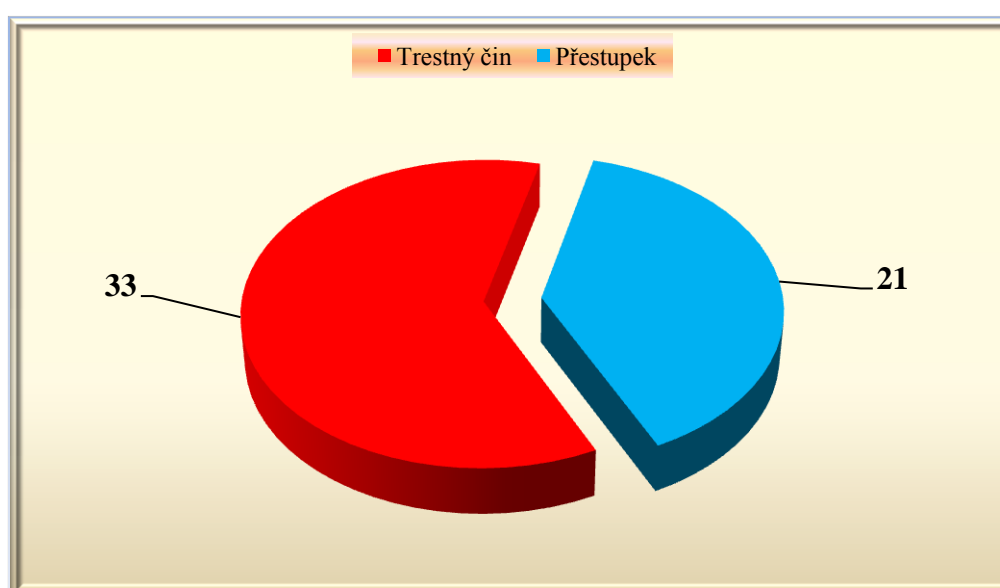
je nutno uvést, že v mnoha případech se nejedná pouze o jeden útok, ale o opakované útoky, které mají různou intenzitu a při těchto dítě mohlo být také přítomno.

DVO č. 6: „Jakým způsobem bylo ukončeno šetření ze strany Policie České republiky?“

Tabulka č. 6: Způsob ukončení ze strany Policie České republiky

Obvodní oddělení	Způsob ukončení ze strany Policie ČR		
	Nekvalifikováno	Přestupek	Trestný čin
Olomouc 1	0	4	0
Olomouc 2	0	2	6
Olomouc 3	0	5	10
Olomouc 4	0	0	3
Velká Bystřice	0	6	4
Šternberk	0	1	0
Uničov	0	1	0
Litovel	0	1	6
Lutín	0	1	3
Moravský Beroun	0	0	1
Celkem	0	21	33

Graf č. 6: Způsob ukončení ze strany Policie České republiky

Pro lepší vyjádření vztahu a přehlednosti případů vykázání se jeví použití výsečového diagramu jako vhodnější, jelikož tento graf lépe zobrazuje výsledky výzkumu ukončení šetření ze strany obvodních oddělení a je možno lépe porovnat jejich typ.

Interpretace

Ze závěrů šetření policejního orgánu vyplynulo, že v bezmála dvou třetinách případů nebyla závažnost páchaného násilí tak vysoká, aby byla naplněna skutková podstata trestného činu a skutek byl kvalifikován jako přešůpek. Konkrétní právní kvalifikace skutku ani způsob další realizace nebyly předmětem výzkumu a vzhledem k oprávnění se nepodařilo tyto informace dohledat.

4.5 Diskuze a závěr

Kvalitativním výzkumem jsme zjišťovali množství případů využití institutu vykázání v konkrétním období na konkrétním místě. Hlavním cílem výzkumu bylo zjištění, v kolika případech využití institutu vykázání ze strany Policie České republiky bylo v období od 1.1.2009 do 31.12.2011 v teritoriu Územního odboru Olomouc přítomno dítě jako přímý či nepřímý svědek domácího násilí.

Výsledky výzkumu naznačují, že institutu domácího násilí je využíváno jak ze strany obvodních oddělení, které mají ve svém územním obvodu velkou koncentraci obyvatel, tak také ze strany menších oddělení. Celkově bylo v teritoriu Územního odboru Olomouc v období od 1.1.2009 do 31.12.2011 provedeno vykázání v 54 případech. Nejčastěji bylo násilí páčáno ze strany dospělé osoby a obětí byla také osoba dospělá

Páchání násilí v soukromí má svá specifika a často se také pozvolna vyvíjí. Jednotlivé útoky nemusí obsahovat vždy jak psychické, tak i fyzické násilí. Pokud je násilí posuzováno v celkovém kontextu případů, mnohdy dochází k jeho eskalaci. Ve zkoumaných případech, kdy bylo využito oprávnění vykázat osoby ze společného obydlí, nemusel tento jednotlivý případ jednání pachatele obsahovat přímo tuto složku násilí, ač v ostatních případech přítomno bylo. Forma násilí byla posuzována z provedeného šetření policisty na místě a zejména výpovědí oběti.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že ve více než v polovině případů bylo v rodině, kde docházelo násilí, také přítomno dítě. Toto číslo je velmi vysoké a ukazuje na skutečnost, že domácí násilí je velmi závažné jednání, které tyto děti postihuje a dále ovlivňuje i jejich vývoj jak v rodině, tak i ve společnosti. Výsledky tohoto výzkumu jsou nezpochybnitelné, jelikož každý policista má povinnost ověřit, zda se v rodině nachází děti a toto zjistí z policejních evidencí. Ve 29 případech, tedy více než polovině, žilo dítě ve společné domácnosti s násilnou osobou a celkem v 19 případech bylo dítě přítomno přímo při útoku. K tomuto výsledku je nutno uvést, že v mnoha případech se nejedná pouze o jeden útok, ale o opakované útoky, které mají různou intenzitu a dítě při nich mohlo být také přítomno. V bezmála dvou třetinách případů nebyla závažnost páchaného násilí tak vysoká, aby byla naplněna skutková podstata trestného činu a skutek byl kvalifikován jako přešůpek. Každý případ, který byl prošetřován a byl předmětem mého zkoumání, byl vyhodnocen jako jednání, které ohrožovalo zájem chráněný zákonem a bylo kvalifikováno jako protiprávní.

Institut samotného vykázaní násilné osoby ze společného obydlí, představuje velmi dobrou a vhodnou obranu ve strategickém boji proti násilí v rodině. V době vykázaní má oběť možnost rozhodnout se o dalším vývoji vztahu k násilné osobě a výběru řešení vzniklé situace. Také násilná osoba, která je ze společného obydlí vykázána a je takto značně omezena na svých právech, pocítí, že závažnost jejího jednání překročila únosnou míru. Zákonná lhůta 10-ti dnů, po kterou je násilná osoba z obydlí vykázána, mnohdy postačí k tomu, aby si uvědomila závažnost svého jednání a má také možnost přemýšlet o tom, jakým způsobem bude v budoucnu jednat s obětí. Tato lhůta mnohdy postačí k tomu, aby se jak násilná osoba, tak i oběť, dohodly na dalším postupu a řešení situace.

Závěr

Hlavním cílem celé práce bylo pojednat o dítěti, jako o oběti domácího násilí, přinést základní přehled poznatků v odborné literatuře a charakterizovat specifika oběti dětského věku.

V první části práce jsme vymezili důležité pojmy, které se fenoménu domácího násilí přímo týkají a jsou posuzovány ze strany orgánů, které se na prošetřování tohoto protiprávního jednání podílejí. Dále byly popisovány jednotlivé formy, fáze s příčiny vzniku takového jednání, které je pro společnost velmi nebezpečné a je skrytou hrozbou. Také byly zmíněny právní možnosti státních orgánů a dalších neziskových institucí, které mohou v případě takového jednání zasáhnout či pomoci. Závěrečná praktická část práce byla sondou do problematiky domácího násilí v okolí města Olomouc.

Je nelehké případy, které nesou znaky domácího násilí, posuzovat a určit přesné příčiny jejich vzniku, ale právě tím, že se o tomto problému bude široká veřejnost dozvídat ze všech stran, dostane se do povědomí a nejen ohrožené osoby budou mít více informací a odvahy něco změnit, ale také jejich okolí bude mít větší snahu nezavírat oči a pomoci jim v řešení situace. Týrání, ať již ve formě fyzického, sexuálního týrání, zanedbávání nebo jiných zvláštních forem stále společenským problémem. Společnost mnohdy zaujme smutný případ týrané osoby ve chvíli, když je medializován, ale teprve až ve chvíli, kdy se dotkne konkrétní osoby ve své surové formě, pochopí, jak se oběť cítí a o jak závažné jednání se jedná.

Samotná Policie České republiky je zejména represivní složkou státu, která začíná působit až tehdy, když všechny ostatní možnosti pomoci, ochrany a nápravy protiprávního chování selžou nebo nejsou dostatečně účinné. Bohužel se mnohdy stává, že ač se má jednat o poslední možnou pomoc, je pomocí první. Oběť z nejrůznějších důvodů nevyužívá pomoci ze strany jiných institucí a orgánů, které by toto příkoří mohly odvrátit již v jeho zárodku. Mnohdy by postačila pouhá rada či lepší informace a nemuselo by k tomuto fenoménu dojít.

Činnost Policie České republiky je v současné době primárně zaměřena na dokumentaci protiprávního jednání pachatele a zajištění jeho spravedlivého zákonného postihu a k samotné pomoci obětem domácího jednání dochází až sekundárně a omezeně, zejména kriminalizací pachatele, což není vhodné řešení. Sama rodina, kde žijí i děti, přijde o jednoho z rodičů a dostává se tak do další komplikované situace, kdy se jí mnohdy nedostává dostatek finančních prostředků, komplikuje se možnost bydlení a zejména chybí výchovné působení jednoho z rodičů, jenž je pro správný vývoj dítěte velmi důležité. Prvořadým cílem státu

by mělo být předcházet takovému jednání, zejména prevencí a intervencí, a ne pouze trestně stíhat pachatele.

Závěrem můžeme říci, že samotný přístup k problematice domácího násilí v posledních letech prošel velkým vývojem jak na poli právním, tak na poli soukromém a tento fenomén je čím dál více lidem známější a méně lhostejnější. I ze strany zákonodárných orgánů České republiky, by měla být ochrana práv občana na prvním místě před jinými zájmy, avšak takto se neděje. Je otázkou, jakým směrem se bude Česká republika nadále ubírat v rámci legislativní ochrany práv svých občanů, když paradoxně krádež finanční částky ve výši 50.000,-Kč, která je kvalifikovaná jako přečin dle ustanovení § 205 trestního zákoníku, za který pachateli hrozí odnětí svobody v délce trvání šest měsíců až tři léta, a proti tomu soustavné porušování práv jedince, který je psychicky i fyzicky týrán, je zasahováno do jeho integrity, dostává se do situace, kdy si mnohdy sáhne na život, je posuzováno jako přečin týrání osoby žijící ve společném obydlí, a pachateli hrozí odnětí svobody na šest měsíců až na čtyři léta. Myslím si, že tato hranice trestu by měla být výrazně vyšší, jelikož lidský život je to nejdůležitější, co by vyspělá lidská společnost měla chránit.

Seznam zdrojů

Seznam literatury

- BEDNÁŘOVÁ, Z. *Domácí násilí – Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. 1. vyd. Praha : Acorus, 2009. 92 s. ISBN 978-80-254-5422-0.
- ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 150 s. ISBN 978-80-247-2207-8.
- ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4.
- FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie – Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. PRAHA: GRADA, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
- HANUŠOVÁ, J. *Násilí na dětech – syndrom CAN*. 1. vyd. Praha : Agama, 2006. 26 s. ISBN 80-86991-78-4.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. 2. vyd. Praha : Potrál, 2008. 408 s. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HOLOUŠOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 118 s. ISBN 80-244-1237-3.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- LANGMEIER, J. KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha : Grada, 2006. 368 s. ISBN 80-247-1284-9.
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha : Grada, 2006. 221 s. ISBN-80-247-1362-4.
- PEŠOVÁ, I., ŠAMALÍK, M. *Poradenská psychologie pro děti a mládež*. 1. vyd. Praha : Grada, 2006. 152 s. ISBN 80-247-1216-4.
- SLANÝ, J. *Syndrom CAN (syndrom týraného dítěte)*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská Univerzita, 2008. 155 s. ISBN 978-80-7368-474-7.
- STŘÍLKOVÁ, P. a kol. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. 1. vyd. Brno : NOVOPRESS, 91 s. ISBN 978-80-7418-020-0.
- ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí*. 1. vyd. Praha : PORTÁL, 2011. 186 s. ISBN- 978-80-7367-690-2.
- ŠUBRT, M. *Trestněprávní odpovědnost a ochrana mládeže*. 2. vyd. Praha : Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. 286 s. ISBN 978-80-7251-333-8.
- ŠPATENKOVÁ, N. a kol. *Krizová intervence pro praxi*. 116. Praha : Grada, 2011. 200 s. ISBN 978-80-2624-3.
- VANÍČKOVÁ, E. a kol. *Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018*. vyd. Praha : ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, 18 s. ISBN 978-80-87041-86-4.

Zákonné a jiné normy

METODICKÝ POKYN ŘEDITELE ÚŘADU SKPV POLICEJNÍHO PREZIDIA ČESKÉ REPUBLIKY, kterým se upravuje postup Policie České republiky při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí. (interní zdroj Policie České republiky)

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších novel

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších novel

Internetové zdroje

Ministerstvo vnitra České republiky. 2008. Dostupné online na
WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/souteze/2006/sod/tyrani/1_tyrani.pdf>

Středisko sociální prevence Olomouc. 2010. Dostupné online na
WWW: <http://ssp-ol.cz/?page_id=110>

Nadace Naše dítě. 2009. Webmaster : LIVEBOX, Dostupné online na
WWW: <<http://www.nasedite.cz/webmagazine/articles.asp?ida=1003&idk=561>>

Seznam použitých zkratek

CAN	Child Abuse and Neglect - Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte
ČR	Česká republika
DVO	Dílčí výzkumná otázka
ETŘ	Evidence trestního řízení
Kč	Korun českých
např.	Například
OSPOD	Orgán sociální péče a ochrany dítěte
příp.	Případně
Sb.	Sbírka
č.	Číslo

Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1 Počet vykázaní za období od 1.1.2009 do 31.12.2009

Tabulka č. 2 Vztah pachatele a oběti domácího násilí

Tabulka č. 3 Forma páchaného násilí

Tabulka č. 4 Přítomnost dítěte v rodině

Tabulka č. 5 Přítomnost dítěte při útoku

Tabulka č. 6 Způsob ukončení ze strany Policie České republiky

Graf č. 1 Počet vykázaní za období od 1.1.2009 do 31.12.2009

Graf č. 2 Vztah pachatele a oběti domácího násilí

Graf č. 3 Forma páchaného násilí

Graf č. 4 Přítomnost dítěte v rodině

Graf č. 5 Přítomnost dítěte při útoku

Graf č. 6 Způsob ukončení ze strany Policie České republiky

Seznam příloh

Příloha č. 1 Úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí

Příloha č. 1

(útvár)

Č. j. ....

Úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí

Dne ..... v ..... hodin bylo přijato oznámení o incidentu se znaky domácího násilí (dále jen „incident“). Incident šetřili příslušníci Policie České republiky ..... v místě (adresa incidentu):

Násilná osoba:

Jméno a příjmení: .....

Datum narození: .....

Telefon: .....

Trvalý pobyt (ulice, č. p., místo):.....

Ohrožená osoba:

Jméno a příjmení: .....

Datum narození: .....

Telefon: .....

Trvalý pobyt (ulice, č. p., místo):.....

Oznamovatel (když osoba jiná než ohrožená):

Jméno a příjmení: .....

Datum narození: .....

Telefon: .....

Trvalý pobyt (ulice, c. p., místo):.....

Nezúčastněná osoba:

Jméno a příjmení: .....

Datum narození: .....

Telefon: .....

Trvalý pobyt (ulice, č. p., místo):.....

Pokud byla na místě přítomna, pokud ne tak důvod:

.....
.....

Svědci incidentu (jméno, příjmení, datum narození, bydliště, telefon):

.....
.....
.....
.....

Násilná osoba obývá společné obydlí s ohroženou osobou: **ANO - NE***)

Forma páchaného násilí: **fyzické - psychické***)

Počet nezletilých osob žijících ve společném obydlí: .....

U těchto osob vypsát jméno, příjmení, datum narození

.....

Přítomnost nezletilých osob při útoku: **ANO - NE***)

Byly splněny podmínky pro vykázaní násilné osoby? **ANO - NE***)

Když ANO tak: **Odůvodnění vykázaní:**

.....
.....
.....

Zpracoval: .....

(hodnostní označení, jméno, příjmení)

*) Nehodící se škrtně.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Karel Utěšený
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Lenka Holá Ph.D.
Rok obhajoby:	2012
Název práce:	Dítě jako oběť domácího násilí
Název v angličtině:	Child as a victim of domestic violence
Anotace práce:	<p>Úkolem práce je přiblížit problematiku jevu zvaného domácí násilí. Cílem je zejména osvětlit a porovnat pojmy domácí násilí, seznámit se s jejich znaky, příčinami, fázemi, formami, osobnostními charakteristikami aktérů, následků tohoto jevu pro oběť a nastínit možnosti řešení a prevence tohoto problému.</p> <p>V empirické části práce je zvolen kvalitativní výzkum provedený formou studia dokumentů. V těchto dokumentech byly sledovány případy domácího násilí, při kterých bylo přítomno dítě.</p>
Klíčová slova:	Domácí násilí, týrání, oběť, pachatel, dítě, vykazání.
Anotace v angličtině:	<p>The task of this thesis is to present the phenomenon of a domestic violence. This thesis aids to mention children as victims of a domestic violence, also provides a basic overview of findings in the literature and describes the specifics of the victims of childhood.</p> <p>A qualitative research conducted by studying documents is chosen in the empirical part. In these documents were examined cases of domestic violence in which children were present.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Domestic violence, abuse, victim, offender, child, home, the injury, expulsion.
Přílohy vázané v práci:	Úřední záznam o incidentu se znaky domácího násilí
Rozsah práce:	53 s.
Jazyk práce:	Český